

Πέτρος Σιούσιουρας*, Γεώργιος Χρυσοκού και Μαρκέλλα Κουτσουράδη*****

* Καθηγητής Γεωπολιτικής και Διεθνούς Δικαίου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών, Καθηγητής Σχολής Εθνικής Άμυνας

**Διδάκτωρ Γεωπολιτικής και Διεθνούς Δικαίου Πανεπιστημίου Αιγαίου, Διδακτικό Προσωπικό Σχολής Ναυτικών Δοκίμων και Ναυτικής Σχολής Πολέμου

*** Υποψήφια Διδάκτωρ Τμήματος Ναυτιλίας και Επιχειρηματικών Υπηρεσιών Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ο Γεωπολιτικός Ρόλος των Νησιών σε Ζητήματα Κυριαρχίας και Θαλασσιών Οριοθετήσεων: Οι περιπτώσιολογικές μελέτες της Μαύρης Θάλασσας, του Περσικό-Αραβικού Κόλπου και της Αρκτικής

Περίληψη

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 (UNCLOS) αποτελεί ένα διεθνές νομοθέτημα το οποίο, μεταξύ άλλων, διέπει και ρυθμίζει την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών των κρατών καθώς και τα ζητήματα που ανακύπτουν κατά τη διαδικασία οριοθέτησής τους. Στην παρούσα μελέτη αναλύονται τρεις περιπτώσιολογικές μελέτες, τουτέστιν της Μαύρης Θάλασσας, του Περσικό-Αραβικού Κόλπου και της Αρκτικής, όπου σχετικά πρόσφατα προέκυψαν ζητήματα κυριαρχικών δικαιωμάτων κατά τις διεκδικήσεις θαλασσιών ζωνών από τα όμορα κράτη, εστιαζόμενα στο γεωπολιτικό ρόλο συγκεκριμένων νησιών που επηρέαζαν ή και συνεχίζουν να επηρεάζουν τη διευθέτηση των οριοθετικών ζητημάτων μεταξύ των εν λόγω κρατών. Συνεπώς, η ανάλυση εστιάζει στις οριοθετήσεις των θαλασσιών ζωνών αλλά και πώς αυτές σχετίζονται με τις γεωπολιτικές επιδιώξεις και τα ζητήματα κυριαρχίας στις προαναφερθείσες περιοχές. Παράλληλα, επιχειρείται, στο βαθμό που αυτό είναι σχετικό και εφικτό, ο συσχετισμός των ανωτέρω περιπτώσιολογικών μελετών με τις ελληνοτουρκικές διενέξεις στο Αιγαίο Πέλαγος.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Κυριαρχία, Οριοθέτηση Θαλασσιών Ζωνών, Νησιά, Περσικό-Αραβικός Κόλπος, Αρκτική Θάλασσα, Μαύρη Θάλασσα

Abstract

The United Nations Convention on the Law of the Sea (1982) consists an international law document regulating not only the delimitation of maritime zones such as Territorial Water, Continental Shelf and Exclusive Economic Zone, but also any arising issue during delimitation process. The present study analyzed three case studies, namely the Black Sea, the Persian-Arabian Gulf and the Arctic Sea, in which rather recently sovereignty claims issues, emerged within the maritime zones disputed by the neighboring countries. Therefore, this paper focuses on the geopolitical role of specific islands, which affected or continues to influence the settlement of boundary issues among the neighboring states. Consequently, the analysis centers on the delimitation of maritime zones and how the latter relate to the geopolitical aspirations and sovereignty issues in the aforementioned areas. At the same time, it attempts, as far as relevant and possible, the correlation of these case studies with the Greek-Turkish dispute in the Aegean Sea.

KEYWORDS: Sovereignty, Maritime Delimitation, Islands, Persian-Arab Gulf, Arctic Sea, Black Sea

1. Εισαγωγή

Παρά τις ολοένα αναπτυσσόμενες επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης η βασική μονάδα στο σύγχρονο διεθνές πολιτικό σύστημα παραμένει το κράτος, όντας μια διεθνώς αναγνωρισμένη πολιτική και νομική οντότητα, η οποία αξιώνει την κυριαρχία της σε μια συγκεκριμένη χερσαία περιοχή και ενδεχομένως την παρακείμενη θαλάσσια περιοχή, τους κατοίκους αυτής καθώς και τους πόρους που αυτή εμπεριέχει. Αυτή η ευρύτερη περιοχή οροθετείται στη συνείδηση των ατόμων και των ομάδων που δηλώνουν την πίστη τους στο σύνταγμα του κράτους και, στις περισσότερες των περιπτώσεων, αποτυπώνεται σε χαρτογραφικές αναπαραστάσεις μέσω της χάραξης «ορίων» και «συνόρων».¹ Παρόλο που σε γενικό κανόνα τα εν λόγω όρια και σύνορα είναι νομικά αναγνωρισμένα σε διεθνές επίπεδο, εντούτοις, ως αποτέλεσμα παγκόσμιων γεωπολιτικών αλλαγών, ιδίως των πιο πρόσφατα περασμένων δεκαετιών, περίπου το ένα τέταρτο των χερσαίων γεωγραφικών συνόρων του κόσμου χαρακτηρίζονται ως ασταθείς περιοχές, ενώ τα δύο τρίτα των θαλασσιών συνόρων και ορίων σε παγκόσμιο επίπεδο δεν έχουν ακόμα διευθετηθεί.² Στο πλαίσιο αυτό, στην παρούσα μελέτη εξετάζονται τρεις περιπτώσιολογικές μελέτες οι οποίες εμπίπτουν στην ανωτέρω θεώρηση, τοποθετούμενες γεωγραφικά στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, του Περσικό-Αραβικού Κόλπου και στην Αρκτική. Πριν όμως εξεταστούν ενδελεχώς οι εν λόγω περιπτώσεις, αρχικά αποδίδεται μια πολύ σύντομη επισκόπηση του γεωπολιτικού πλαισίου των περιοχών στις οποίες αυτές εκτυλίσσονται.

Η Μαύρη Θάλασσα αποτελεί μία περιοχή με ιδιαίτερο γεωοικονομικό ενδιαφέρον καθώς είναι πλούσια σε αποθέματα φυσικού αερίου και πετρελαίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι η περιοχή της Μαύρης Θάλασσας χαρακτηρίζεται από μία τριπλή γεωστρατηγική και γεωοικονομική σημασία, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι αποτελεί μία άμεση πηγή ενέργειας, κύριο διάδρομο μεταφοράς της ευρασιατικής ενέργειας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και βασικό παράγοντα ενεργειακής ασφάλειας για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Καθίσταται πρόδηλο το γεγονός ότι η πρόσβαση των παράκτιων κρατών στη Μαύρη Θάλασσα αποτελεί παράγοντα ζωτικής σημασίας, ενώ η παρουσία στρατιωτικής δύναμης στην εν λόγω περιοχή συμβάλει στην προβολή δύναμης στις γειτονικές περιοχές. Με άλλα λόγια, όποιος είτε ελέγχει είτε υπερिσχυεί στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας δύναται να προβάλλει την ισχύ του στην ευρωπαϊκή ενδοχώρα και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια και στην Κεντρική Ευρώπη, καθώς και στην Ανατολική Μεσόγειο και το Νότιο Καύκασο. Συνεπώς, η περιοχή της Μαύρης Θάλασσας αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο του μέλλοντος για την παγκόσμια οικονομία, δεδομένου ότι, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί ένα διαμετακομιστικό κόμβο τόσο για αγαθά όσο και για πόρους³.

Ο Περσικό-Αραβικός Κόλπος ανήκει στην κατηγορία των κλειστών ή ημικλειστών θαλασσών, ενώ περιβάλλεται από οκτώ κράτη. Βρίσκεται στη βορειοδυτική άκρη του Ινδικού ωκεανού. Βόρεια του Κόλπου βρίσκεται το Ιράν, το οποίο διαθέτει τη μεγαλύτερη ακτογραμμή συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη της περιοχής, και το Ιράκ (με τη μικρότερη ακτογραμμή). Στη δυτική πλευρά βρίσκονται οι ακτές του Κουβέιτ. Οι ακτές της Σαουδικής Αραβίας, του Μπαχρέιν (το μοναδικό νησιωτικό κράτος της περιοχής), του Κατάρ και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων βρίσκονται στο νότιο τμήμα του Περσικού Κόλπου, ενώ το Ομάν βρίσκεται στην ανατολική πλευρά. Το μήκος του Περσικού κόλπου από το Shat Al-Arad μέχρι τα Στενά του Ορμούζ είναι 615 μίλια, ενώ το μέγιστο πλάτος του φτάνει τα 210 μίλια. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι η ιδιαίτερη μορφολογία του Περσικού κόλπου έχει ως συνέπεια όλες οι θαλάσσιες και υποθαλάσσιες περιοχές να εμπίπτουν στη διεθνή δικαιοδοσία με εμφανή την ανάγκη οριοθέτησης. Ωστόσο, στη διαδικασία οριοθέτησης των ζωνών πρέπει να

¹Anderson E.W., (1999), 'Geopolitics: International Boundaries as Fighting Places' στο Colin S. Gray and Geoffrey Sloan (ed), *Geopolitics: Geography and Strategy*, Frank Cass Publishers, London, p.125.

²Anderson E.W., (1996), 'International Boundaries and the Law: Some Considerations', *Jane's Defence Review* 96. *The World in Conflict*.

³Σε αυτό το σημείο άξιο μνείας αποτελεί το γεγονός ότι η αύξηση της ναυτικής δύναμης της Μόσχας στην περιοχή δύναται να προκαλέσει αναταραχή στον ενεργειακό ανεφοδιασμό της Ευρώπης.

ληφθούν υπόψη δύο ειδικές περιστάσεις: η ύπαρξη πολυάριθμων νησιών καθώς και η ύπαρξη μεγάλων αποθεμάτων πετρελαίου.

Οι διαμάχες στην περιοχή του Κόλπου έχουν ποικίλα αίτια θρησκευτικής, πατριαστικής, εθνικής και φυλετικής προέλευσης. Διαμάχες σχετικά με τα σύνορα, τα δικαιώματα επί των υδάτων αλλά και επί των φυσικών πόρων, όπως το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο είναι πολυεπίπεδες, αλληλοσυνδεόμενες και ανάγονται σε προηγούμενους αιώνες. Αναμφισβήτητα, οι εν λόγω διαμάχες έχουν ανθρωπιστικό, οικονομικό, περιβαλλοντικό και πολιτιστικό κόστος. Η εξέλιξη και η συνέχιση των συγκρούσεων και των διενέξεων στην περιοχή αποτελούν κατά κύριο λόγο αποτέλεσμα της αέναης αναζήτησης για εξουσία και έλεγχο επί των φυσικών πόρων και επομένως, επί της διανομής στους διεκδικητές τους. Παρά το γεγονός ότι οι εμφανείς λόγοι των ενδεχόμενων συγκρούσεων διαφέρουν, αξίζει να σημειωθεί ότι πρωταρχική αιτία αυτών αποτελεί ο έλεγχος των πλουτοπαραγωγικών πόρων. Αναμφισβήτητα, αποτελεί αδήριτη ανάγκη η διευθέτηση και των βαθύτερων αιτιών προκειμένου να αμβλυνθούν οι διαφορές των όμορων κρατών και να επέλθει ανάπτυξη στην περιοχή.

Η ιστορία, η έκταση και οι φιλοδοξίες του Ιράν στον Περσικό-Αραβικό Κόλπο αλλά και οι αντιπαλότητες με τις γειτονικές χώρες το καθιστούν κέντρο πλήθους ανεπίλυτων διαμαχών (με το Ιράκ και Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα) για τα νησιά, τα παρακείμενα ύδατα και την εδαφική κυριαρχία. Οι εντάσεις ανάμεσα στο Ιράν και τον υπόλοιπο αραβικό κόσμο της περιοχής αυτής σχετικά με την ασφάλεια και την εδαφική κυριαρχία, καθιστούν τόσο εμφανείς τις διαφορές ανάμεσά τους που μετατοπίζονται ακόμα και στο ίδιο το όνομα του Κόλπου.

Τέλος, η περιοχή της Αρκτικής παρουσιάζει ιδιαίτερο γεωπολιτικό ενδιαφέρον αν αναλογιστεί κανείς ότι καθώς το φαινόμενο του θερμοκηπίου προκαλεί αύξηση της θερμοκρασίας, ολόένα και περισσότερο η εν λόγω περιοχή είναι ελεύθερη από πάγους. Οι προοπτικές και οι δυνατότητες για έρευνα και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων αλλά ταυτόχρονα, και έλεγχο των ναυτικών διαδρομών στο βόρειο πέρασμα οδήγησαν στην αναβίωση του ενδιαφέροντος για την διεκδικήσεις στην περιοχή. Πρόσφατα, η Δανία και ο Καναδάς οδηγήθηκαν σε διαμάχη για την κυριαρχία επί ενός μικρού, ακατοίκητου βράχου, γνωστού ως νήσος Hans, ως θα αναλυθεί παρακάτω.

2. Θεωρητικό υπόβαθρο

Ο έλεγχος και η κυριαρχία θαλάσσιων περιοχών αλλά και η επέκτασή τους έχουν αποτελέσει αντικείμενο διαμάχης ήδη από τα αρχαιότητα, ενώ χρονικό σημείο αφετηρίας διαπραγματεύσεων σχετικά με την οριοθέτηση αυτών αποτέλεσε ο 20^{ος} αιώνας, σηματοδοτώντας μια διαδικασία που ενέχει συνεχώς περιθώρια βελτίωσης και εξέλιξης. Σύμφωνα με τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, ως αιγιαλίτιδα ζώνη ή χωρικά ύδατα ορίζεται η θαλάσσια περιοχή με μέγιστο εύρος 12 ναυτικά μίλια (ν.μ) από τις γραμμές βάσης⁴. Η συγκεκριμένη ζώνη αποτελεί νομική προέκταση της ξηράς στη θάλασσα, γεγονός που σημαίνει ότι το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία τόσο στη θάλασσα όσο και στο βυθός και στο υπέδαφος αλλά και στον υπερκείμενο αέρα⁵. Αναφορικά με τα τρίτα κράτη, αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι έχουν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης⁶. Με άλλα λόγια επιτρέπεται η συνεχής και όσο το δυνατόν ταχύτερη διέλευση των πλοίων τρίτων κρατών με απαραίτητη προϋπόθεση να μην προσβάλει την ειρήνη και τη δημόσια τάξη του παράκτιου κράτους. Η διάταξη για την αβλαβή διέλευση αποτελεί ουσιαστικά συγκερασμό των υποχωρήσεων αφενός της κυριαρχίας του παράκτιου κράτους και αφετέρου της βασικής αρχής του εθιμικού δικαίου για την ελεύθερη ναυσιπλοΐα⁷.

Η έννοια της υφαλοκρηπίδας αναπτύχθηκε μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και θεωρείται ως η σημαντικότερη ζώνη εθνικής δικαιοδοσίας μετά την

⁴UNCLOS, 1982, Article 3

⁵ UNCLOS, 1982, Article 2

⁶ UNCLOS, 1982, Article 17

⁷ Σιούσιουρας Π, (2015), *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Δίκαιο Θάλασσας και Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, Αθήνα, Εκδόσεις Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, σελ 417-422.

αιγιαλίτιδα δεδομένου ότι διαθέτει τους περισσότερους φυσικούς πόρους⁸. Η Προεδρική Διακήρυξη του Προέδρου των Η.Π.Α. στις 28 Σεπτεμβρίου του 1945 αποτελεί την αφετηρία της νομικής έννοιας της υφαλοκρηπίδας⁹. Σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας η υφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου κράτους αποτελείται από το βυθό και το υπέδαφος που εκτείνεται σε εύρος 200 ν.μ από τις γραμμές βάσης. Στην εν λόγω θαλάσσια ζώνη το παράκτιο κράτος έχει αποκλειστικά κυριαρχικά δικαιώματα, δηλαδή δικαίωμα στην έρευνα και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων- ζώντων και μη¹⁰. Αξίζει να σημειωθεί ότι η υφαλοκρηπίδα ανήκει *ipso jure* και *ab initio*, δηλαδή εξ αρχής και αυτοδικαίως, στα παράκτια κράτη.

Αναφορικά με την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την Συνθήκη του 1982 έχει εύρος 200 ν.μ. μετρούμενα από τις γραμμές βάσης¹¹. Μέσα σε αυτή τη ζώνη το παράκτιο κράτος διαθέτει τα κυριαρχικά δικαιώματα που ασκεί και στην υφαλοκρηπίδα και αφορούν την έρευνα, εκμετάλλευση και διατήρηση των φυσικών πόρων αλλά και δικαιοδοσία και αποκλειστική αρμοδιότητα στην τοποθέτηση και χρησιμοποίηση τεχνητών νήσων και άλλων εγκαταστάσεων καθώς και στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τη ρύπανση. Σε αυτό το σημείο αποτελεί αδήριτη ανάγκη να σημειωθεί το γεγονός ότι η γραμμή οριοθέτησης της ΑΟΖ επιδιώκεται ως διεθνής πρακτική πλέον να ταυτίζεται με τη γραμμή οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας (πλην εξαιρετικών περιπτώσεων), δεδομένου ότι τα κυριαρχικά δικαιώματα (δηλαδή η έρευνα και εκμετάλλευση) τόσο των υδάτων όσο και του βυθού και του υπεδάφους αναγνωρίζονται υπέρ του παράκτιου κράτους¹². Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι εν αντιθέσει με την υφαλοκρηπίδα η ΑΟΖ απαιτεί διακήρυξη εκ μέρους του παράκτιου κράτους.

Σημαντικό ρόλο στην οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών διαδραματίζουν τα νησιά. Αποτελεί, ωστόσο, αδήριτη ανάγκη η μελέτη και η ανάλυση του ορισμού των νησιών καθώς και των στοιχείων που τα διαχωρίζουν από τους βράχους. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 121 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 ως νησί θεωρείται η φυσικά σχηματισμένη περιοχή της ξηράς που περιβρέχεται από νερό και βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια του νερού κατά τη μέγιστη πλήμμη¹³. Επιπλέον, βάσει του ίδιου άρθρου τα νησιά έχουν δικαίωμα θαλασσιών ζωνών και συνεπώς, δύνανται να έχουν αιγιαλίτιδα ζώνη, υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ. Αξιο μνηίας είναι ότι το άρθρο 1 της Σύμβασης του 1958 για την υφαλοκρηπίδα ορίζει τον όρο υφαλοκρηπίδα σε σχέση με τις υποθαλάσσιες περιοχές που πρόσκεινται στις ακτές των νησιών και επομένως, τα νησιά κατέχουν δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα αντίστοιχα με τον γεωλογικό τους χαρακτήρα¹⁴.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα στην έννοια των νήσων και των βράχων, που, παρά το γεγονός ότι έχουν τα χαρακτηριστικά του νησιού, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 121 της Σύμβασης ΔΘ, στερούνται οικονομικής ζωής ή που δεν μπορούν να διατηρήσουν μόνιμο πληθυσμό. Βάσει της Σύμβασης οι βράχοι διαθέτουν μόνο δικαιώματα αιγιαλίτιδας ζώνης, αλλά όχι ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας. Στην παράγραφο 3 του άρθρου ορίζεται ότι: «οι βράχοι, οι οποίοι δεν μπορούν να διατηρήσουν ανθρώπινη παρουσία ή οικονομική ζωή από μόνοι τους δεν θα πρέπει να έχουν ΑΟΖ ή υφαλοκρηπίδα», διατύπωση που δημιουργεί σημαντικά προβλήματα ερμηνείας και εφαρμογής. Παράλληλα, τα νησιά δύνανται να αποτελέσουν ειδική περίπτωση εν περιπτώσει οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας ή ΑΟΖ μεταξύ παρακείμενων ή αντικείμενων κρατών. Λαμβάνοντας κάτι τέτοιο υπόψη, γίνεται αντιληπτό ότι δύναται να

⁸ Churchill R.R, and Lowe A.V, (1988), *The Law of the Sea*, 2^η έκδοση, Μ. Βρετανία, Manchester University Press, σελ.120-121.

⁹ Proclamation 2667 of September 28 1945, Policy of the United States of America with Respect to the Natural Resources of the Subsoil and Sea Bed of the Continental Shelf.

¹⁰ UNCLOS, 1982, Article 76.

¹¹ UNCLOS, 1982, Article 57

¹² Χρυσοχού Γ, (2014), Προοπτικές Οριοθέτησης της Ελληνικής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) στο Φως των Πρόσφατων Αποφάσεων των Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων, *Ναυτική Επιθεώρηση* Τεύχος 588, σελ.79.

¹³ UNCLOS, 1982, Article 121.

¹⁴ Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone, 1958, Article 1

τους αποδοθεί πλήρης ή μειωμένη επήρεια ή ακόμα δύναται να μην ληφθούν υπόψη για την οριοθέτηση στην περίπτωση που επηρεάζουν δυσανάλογα την επίτευξη δίκαιης λύσης¹⁵.

Προκειμένου να εξεταστούν και να αναλυθούν με σαφήνεια οι οριοθετήσεις θαλασσιών ζωνών στον Περσικό-Αραβικό Κόλπο, ο οποίος υπάγεται στην κατηγορία των κλειστών ή ημικλειστών θαλασσών, ως θα αναλυθεί παρακάτω, θα πρέπει να γίνει λόγος για το ιδιαίτερο καθεστώς που διέπει την εν λόγω ομάδα, στην οποία είναι αφιερωμένο το Ένατο Μέρος της Σύμβασης του 1982. Τουτέστιν, σύμφωνα με το άρθρο 122 της Σύμβασης του Montego Bay, «κλειστή ή ημικλειστή θάλασσα είναι κόλπος, λεκάνη ή θάλασσα που περιβάλλεται από δύο ή περισσότερα κράτη και συνδέεται με άλλη θάλασσα ή με ωκεανό με μία στενή λωρίδα, ή που αποτελείται εξ ολοκλήρου ή κατεξοχήν από τις αιγιαλίτιδες ζώνες και τις αποκλειστικές οικονομικές ζώνες δύο ή περισσότερων κρατών». Στην εν λόγω κατηγορία συμπεριλαμβάνονται η Μεσόγειος, η Μαύρη Θάλασσα, ο Περσικό-Αραβικός Κόλπος και άλλες¹⁶.

Τα προβλήματα που ανακύπτουν αφορούν στη διαχείριση των πόρων, στην οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών μεταξύ αντικείμενων ή παρακείμενων κρατών, στα θέματα διεθνούς ναυσιπλοΐας, καθώς και στα ζητήματα της ρύπανσης. Καθίσταται πρόδηλο το γεγονός ότι το ζήτημα της διαχείρισης των πόρων έχει υπερισχύσει αν αναλογιστεί κανείς ότι το σύνολο της επιφάνειας των εν λόγω περιοχών καλύπτεται από τις ΑΟΖ των ενδιαφερόμενων κρατών¹⁷. Με τον όρο «πόροι» νοούνται οι ζώντες πόροι, δηλαδή τα αλιευτικά αποθέματα των περιοχών, αλλά και οι φυσικοί πόροι του βυθού και του υπεδάφους, δηλαδή πόροι που εμπίπτουν στην κατηγορία των υδρογονανθράκων αλλά και των μεταλλοφόρων πόρων¹⁸.

Αναφορικά με τα προβλήματα της οριοθέτησης αντιλαμβάνεται κανείς το γεγονός όταν ο περιορισμένος γεωγραφικά χώρος δεν επιτρέπει την πλήρη έκταση των θαλασσιών ζωνών δεδομένου ότι αυτές επικαλύπτονται από τις ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας των όμορων ή απέναντι κρατών. Συνεπώς, τα κράτη αυτά δεν δύναται να επεκτείνουν στο μέγιστο βαθμό τις θαλάσσιες ζώνες τους και κατ'επέκταση παρουσιάζουν αδυναμία πλήρους ανάπτυξης των δικαιωμάτων τους, εμπίπτοντας σε αρκετές περιπτώσεις στο καθεστώς των γεωγραφικά μειονεκτούντων κρατών^{19,20}.

Προκειμένου να αναλυθούν τα προβλήματα που ανακύπτουν σχετικά με τη ναυσιπλοΐα θα πρέπει σημειωθεί ότι κατά κύριο λόγο οι κλειστές ή ημικλειστές θάλασσες αποτελούν διαμετακομιστικά κέντρα²¹. Κατά συνέπεια, αποτελεί αδήριτη ανάγκη η διατήρηση του δικαιώματος της ελεύθερης ναυσιπλοΐας για τα τρίτα κράτη. Σε περίπτωση μείωσης του εθνικού αυτού δικαιώματος θα διαταρασσόταν η ισορροπία του συνολικού συστήματος στα θαλάσσια συστήματα μεταφορών και ναυσιπλοΐας.

Η τέταρτη κατηγορία προβλημάτων σχετίζεται με τη θαλάσσια ρύπανση, καθώς αυτή ευνοείται από τις ιδιαίτερες γεωγραφικές και γεωμορφολογικές συνθήκες στην περιοχή. Οι εν λόγω συνθήκες μειώνουν τη δυνατότητα ανανέωσης των νερών λόγω της στενότητας του χώρου²². Επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε, οι κλειστές ή ημικλειστές θάλασσες αποτελούν διαμετακομιστικούς κόμβους, γεγονός που τις καθιστά

¹⁵Τσάλτας Γ, Ευσταθοπούλου Κλάδη Μ. (2003), *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Διεθνής Πολιτική, Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση*, Αθήνα, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, σελ.311.

¹⁶ UNCLOS, 1982, Article 122.

¹⁷Symonides J., (1988), Geographically disadvantaged States under the 1982 Convention on the Law of the Sea, *Recueil des cours* (Hague Academy of International Law), vol. 208, σελ.286-406.

¹⁸ Churchill R.R, and Lowe A.V, (1988), *The Law of the Sea*, 2η έκδοση, Μ. Βρετανία, Manchester University Press, σελ.320.

¹⁹UNCLOS, (1982), Article 123

²⁰ Για μια εκτενή ανάλυση του καθεστώτος των περικλειστών και γεωγραφικώς μειονεκτούντων κρατών βλ. Σιούσουρας Π., (2000), *Ελλάδα και Περίκλειστα Κράτη. Η περίπτωση της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας*, Πάντειο Πανεπιστήμιο- Τμήμα Δικαίου.

²¹ Churchill R.R, and Lowe A.V, (1988), *The Law of the Sea*, op.cit., p.317.

²² Τσάλτας Γ., Ευσταθοπούλου-Κλάδη Μ., (2003), *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Διεθνής Πολιτική, Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση*, op.cit, p.418.

θαλάσσιους δρόμους διέλευσης πλοίων και επομένως, επιτείνεται η πιθανότητα θαλάσσιας ρύπανσης από πιθανό ατύχημα²³. Επί παραδείγματι, ο Περσικό-Αραβικός Κόλπος αποτελεί οδό συνεχούς διέλευσης πετρελαιοφόρων πλοίων, γεγονός που ενισχύει την πιθανότητα ατυχήματος και άρα ρύπανσης. Καθίσταται επιτακτική επομένως, η ανάγκη υιοθέτησης αυστηρών κανονισμών που στοχεύουν στη συνεργασία των περιφερειακών κρατών. Ωστόσο, οι εν λόγω κανονισμοί οφείλουν να σχετίζονται αποκλειστικά με την πρόληψη και μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης, χωρίς να μειώνει τα δικαιώματα των περιφερειακών κρατών στις θαλάσσιες ζώνες τους και χωρίς να δημιουργεί αφορμή για θαλάσσια διαμάχη στην οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών στην περιοχή. Έχοντας θέσει το θεωρητικό πλαίσιο, ακολούθως εξετάζονται ανά περίπτωση η υπόθεση οριοθέτησης μεταξύ Ουκρανίας και Ρουμανίας στη Μαύρη Θάλασσα, οι διενέξεις των όμορων κρατών επί του καθεστώτος κυριαρχίας των νήσων Abu Musa και Tunbs στον Περσικό-Αραβικό Κόλπο και η διένεξη μεταξύ Καναδά και Δανίας για τη νήσο Hanso στην Αρκτική Θάλασσα.

3. Περιπτώσιολογική μελέτη υπ'αρ. 1: Απόφαση Διεθνούς Δικαστηρίου για την υπόθεση οριοθέτησης στη Μαύρη Θάλασσα (Romanian. Ukraine)

Ένα θέμα διεθνούς ενδιαφέροντος από δικαιοδοτική σκοπιά ως προς την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών αποτελεί η υπόθεση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης (ΔΔΧ) για τη διαμάχη οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών ανάμεσα σε Ρουμανία και Ουκρανία στη Μαύρη Θάλασσα. Η συγκεκριμένη διαμάχη, ουσιαστικά εστιαζόταν στην ύπαρξη της νήσου Serpent, η οποία βρίσκεται σε απόσταση 30-40ν.μ από τα Ουκρανό-Ρουμανικά σύνορα επηρεάζοντας καταλυτικά τη μέση γραμμή ανάμεσα στα δύο κράτη²⁴. Η διαμάχη ανάμεσα σε Ρουμανία και Ουκρανία αφορούσε την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) ανάμεσα στα δύο κράτη. Συγκεκριμένα, το Σεπτέμβριο του 2004 η Ρουμανία προσέφυγε στο Διεθνές Δικαστήριο Χάγης εναντίον της Ουκρανίας για τη χάραξη θαλάσσιου συνόρου αναφορικά με την οριοθέτηση των υφαλοκρηπίδων και των ΑΟΖ των δύο περιοχών. Το νησί Serpent αποτέλεσε το επίκεντρο της συνοριακής διαφοράς μεταξύ των δύο κρατών, ενώ το 2009 εκδόθηκε η ετυμηγορία από το Διεθνές Δικαστήριο Χάγης.²⁵

Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι το 1997 υπεγράφη η Συνθήκη ανάμεσα σε Ρουμανία και Ουκρανία βάσει της οποίας τα εν λόγω κράτη επιβεβαίωσαν ότι τα μέχρι τότε σύνορα είναι απαραβίαστα και ως εκ τούτου δεν επιτρεπόταν οιαδήποτε απόπειρα κατά των συνόρων καθώς και οποιαδήποτε απαίτηση ή πράξη κατάσχεσης ή σφετερισμού μέρους ή του συνόλου του συμβαλλόμενου μέρους²⁶.

Όπως προαναφέρθηκε το νησί Serpent αποτέλεσε το επίκεντρο της συνοριακής διαμάχης. Το εν λόγω νησί ανήκει στην Ουκρανία στα σύνορα της χώρας με την Ρουμανία κοντά στο Δέλτα του Δούναβη. Είναι κυρίως πετρώδες και βρίσκεται 35 χιλιόμετρα από την ακτή, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι η πλησιέστερη πόλη είναι στην ακτή της Ρουμανίας η Σουλίνα σε απόσταση 45 χιλιομέτρων (χλμ). Η πλησιέστερη πόλη της Ουκρανίας είναι η Vylkove σε απόσταση 50 χλμ. Η νήσος Serpent κατοικείται από 100 κάτοικους, ως επί το πλείστον συνοριοφύλακες στρατιωτικοί με τις οικογένειές τους και τεχνικό προσωπικό. Σημειώνεται, ότι το εν λόγω νησί βρίσκεται σε θαλάσσια περιοχή η οποία έχει προσελκύσει οικονομικό ενδιαφέρον λόγω των πηγών της σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο.

Αναφορικά με τα επιχειρήματα της Ουκρανίας, το εν λόγω κράτος υπερθεμάτιζε υπέρ σε ορισμό ως νήσου του νησιωτικού μορφώματος αυτού, υπό τον ισχυρισμό ότι είναι κατοικημένο (είχαν μετακομίσει συνοριοφύλακες και ειδικοί επιστήμονες τα τελευταία 2 χρόνια), κάτι το οποίο σήμαινε ότι η υφαλοκρηπίδα του θα ερχόταν στην

²³ Tanaka Y., (2012), *The International Law of the Sea*, Cambridge University Press,σελ.262.

²⁴Χρυσόχου Γ., (2014), *Προοπτικές Οριοθέτησης της Ελληνικής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) στο Φως των Πρόσφατων Αποφάσεων των Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων*, op.cit., σελ.86.

²⁵ ICJ, Case Concerning Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), Judgment , 3 February 2009, para. 1

²⁶Ο.Π.

κατοχή της και θα έβαζε τις βάσεις στην οικονομική ζώνη που προόριζε να δημιουργήσει.

Στον αντίποδα, η Ρουμανία επικαλέστηκε ως επιχείρημα ότι η κλειστή φύση της Μαύρης Θάλασσας αλλά και οι ήδη πραγματοποιηθείσες στην περιοχή οριοθετήσεις συνιστούν σχετικές περιστάσεις^{27,28}. Επιπλέον, η Ρουμανία ισχυρίστηκε ότι η νησίδα είναι μεν Ουκρανική, αποκομμένη όμως από τον ηπειρωτικό κορμό της Ουκρανίας και επικάθεται επί Ρουμανικής υφαλοκρηπίδας.²⁹

Το Διεθνές Δικαστήριο Χάγης ακολούθησε τη μέθοδο οριοθέτησης που έχει επικρατήσει σταδιακά στη διεθνή δικαιοδοσία και η οποία περιλαμβάνει ένα προκριματικό στάδιο και τρία στάδια για την τελική οριοθέτηση. Στο προκριματικό στάδιο περιλαμβάνεται η αναζήτηση των σχετικών ακτών, δηλαδή των ακτών που σχετίζονται με την οριοθέτηση. Με άλλα λόγια, σχετικές ακτές συνιστούν οι αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές των εν διαμάχη κρατών. Ειδική μνεία πρέπει να γίνει στο γεγονός ότι το μήκος των σχετικών ακτών είναι εξεχουσας σημασίας, καθώς προσδιορίζουν την αριθμητική σχέση των σχετικών επιφανειών εκάστης εξ' αυτών, γεγονός που αποτελεί σχετική περίσταση και που εν τέλει θα καθορίσει και τη σχετική θαλάσσια περιοχή που θα οριοθετηθεί ως Α.Ο.Ζ ή υφαλοκρηπίδα. Το προκριματικό στάδιο ακολουθεί η μεθοδολογία των τριών σταδίων³⁰. Στη συγκεκριμένη περίπτωση στο πρώτο στάδιο ορίζεται μία προσωρινή γραμμή μέσης απόστασης (εάν τα κράτη δεν είναι παρακείμενα χαράσσεται μέση γραμμή), ενώ στο δεύτερο στάδιο εξετάζεται ενδελεχώς η ύπαρξη σχετικών περιστάσεων. Το τρίτο και τελικό στάδιο περιλαμβάνει την επαλήθευση της εξέτασης και την εξεύρεση της βέλτιστης λύσης, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της αναλογικότητας (proportionality criterion) και την επίτευξη δίκαιου αποτελέσματος (equitable solution)³¹. Στο πλαίσιο αυτό η προσοχή του Συνεδρίου επικεντρώθηκε στο ανάχωμα της Sulina που εκτείνεται από τη ρουμανική πλευρά προς τη θάλασσα και το οποίο εν τέλει δεν λήφθηκε υπόψη³².

Το δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του στις 3 Φεβρουαρίου 2009 (βλ. Σχήμα 1), ουσιαστικά διαιρώντας την προς οριοθέτηση περιοχή με μια γραμμή μεταξύ των απαιτήσεων της κάθε χώρας. Από τη ρουμανική πλευρά, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης διαπίστωσε ότι το χερσαίο άκρο του αναχώματος Sulina (όχι το τεχνητό άκρο) πρέπει να είναι η βάση για την αρχή της ίσης απόστασης. Στην απόφασή του το Διεθνές Δικαστήριο δεν προέβη σε νομικό χαρακτηρισμό του Serpent. Στην περίπτωση κατά την οποία χαρακτηριζόταν ως «νησί» θα έπρεπε να του αποδοθούν πλήρη δικαιώματα σε οικονομικές ζώνες. Εντούτοις, το Serpent δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως βράχος δεδομένου της ύπαρξης ανθρώπινης ζωής σε αυτό.

²⁷ ICJ, Press Release concerning Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), 3 February 2009, p. 4-5.

²⁸ Αναφορικά με τις σχετικές περιστάσεις αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι δεν αποτυπώνονται σαφώς στο συμβατικό δίκαιο, αποτελώντας «τέκνο» της διεθνούς δικαιοπραξίας, εμπειρικλείοντας όλες εκείνες τις συνθήκες που υπαγορεύουν μέθοδο δίκαιης οριοθέτησης. Με άλλα λόγια πρόκειται για το σύνολο των περιστάσεων που καθιστούν αναγκαία την εφαρμογή της πιο δίκαιης λύσης και εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις οριοθέτησης.

²⁹ ICJ, Case concerning Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), Summary of Judgment of 3 February 2009, p. 20.

³⁰ Ροζάκης Χ.Λ., (2013), *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο*, 1^η έκδοση, Αθήνα, Εκδ. Παπαζήση.

³¹ ICJ, Press Release concerning Maritime Delimitation in the Black Sea, op.cit., p.4.

³² Ο.π., p.5.

Σχήμα 1: Η Απόφαση του ΔΔΧ για την Υπόθεση της Νήσου Serpent

Πηγή: Infognomon, Web forum for issues related to international relations, foreign and defense policy, ICJ: *ICJ Decision for the Maritime Delimitation Ukraine and Romania (in Greek)*, [online], διαθέσιμο στο http://infognomonpolitics.blogspot.com/2009/02/blog-post_9036.html, (πρόσβαση: 27 Ιουλίου 2016)

4. Περιπτώσιολογική μελέτη υπ'αρ. 2: Οι διενέξεις επί του καθεστώτος κυριαρχίας των νήσων Abu Musa και Tunbs στον Περσικό-Αραβικό Κόλπο

4.1 Εισαγωγικό πλαίσιο

Η περιοχή του Κόλπου είναι ταυτόσημη όχι μόνο με τα πλουτοπαραγωγικά ενεργειακά αποθέματα αλλά και με το γεγονός ότι προσιδιάζει σε σκληρό πεδίο αδυσώπητων μαχών και διαμαχών. Αναφορικά με τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της περιοχής, άξιο προσοχής αποτελεί το γεγονός ότι ο Περσικός κόλπος και οι παράκτιες περιοχές του είναι η μεγαλύτερη πηγή αργού πετρελαίου σε παγκόσμια κλίμακα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το οικόπεδο Al-Safaniya το οποίο είναι το μεγαλύτερο παγκοσμίως. Μεγάλα κοιτάσματα πετρελαίου έχουν βρεθεί με το Κατάρ και το Ιράν να μοιράζονται ένα οικόπεδο κατά μήκος του θαλασσίου συνόρου τους³³. Το Ιράν εκμεταλλεζόμενο το σιτικό στοιχείο θεωρεί ότι το κύμα της Αραβικής Άνοιξης, με εξαίρεση τη Συρία, αποτελεί ευκαιρία προκειμένου να ανακτήσει την περιφερειακή του ηγεμονία³⁴. Οι παράγοντες, όμως, που δίνουν στη Σαουδική Αραβία τη δύναμη να ανταγωνιστεί τα υπόλοιπα κράτη της Μέσης Ανατολής σε περιφερειακό επίπεδο είναι αφενός το επίσημο δόγμα (Wahhabism, το πλέον συντηρητικό), αφετέρου το γεγονός ότι κατέχει τη δεύτερη θέση της παραγωγής πετρελαίου σε παγκόσμια κλίμακα³⁵, όπως επίσης το γεγονός ότι αναπτύσσει υπέρτερη

³³ Dehghani R., (2009), *Continental Shelf Delimitation in the Persian Gulf*, The United Nations-Nippon Foundation Fellowship Program , p.4.

³⁴ Henner Fürtig, (2013), Iran and Arab Spring, *German Institute of Global and Area Studies*, Paper No 241.

³⁵ IEA, *International Energy Agency, Oil Market Report 2015*, διαθέσιμο στο <https://www.iea.org/media/omrreports/tables/2015-12-11.pdf>, (πρόσβαση: 4 Ιουνίου 2016)

στρατιωτική δύναμη συγκριτικά με τις χώρες του Περσικό-Αραβικού Κόλπου, συμπεριλαμβανομένων του Ιράκ και της Υεμένης³⁶.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η παρουσία πλήθους νησιών στον Περσικό κόλπο καθώς και η σημασία τους λόγω των πλούσιων ενεργειακών κοιτασμάτων, καταδεικνύει την ανάγκη για μια προσεκτική και λεπτομερή εξέταση της εφαρμογής του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας στην εν λόγω περιοχή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το νησί AbuMusa το οποίο βρίσκεται ανάμεσα στο Ιράν και τα Εμιράτα Sharjah, Umm-Al-Qaywayn και Dubai και του οποίου η αιγιαλίτιδα ζώνη είναι πλούσια σε κοιτάσματα πετρελαίου και συνεπώς, είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομία και των τεσσάρων μερών³⁷.

4.2 Διεκδικήσεις θαλασσιών ζωνών ανάμεσα στο Ιράν και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα

Η διαμάχη ανάμεσα στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Ιράν σχετίζεται με την κυριαρχία επί των νήσων Abu Musa και Greater και Lesser Tunbs, η οποία χρονολογείται από το 1971. Όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα (βλ. Σχήμα 2), το νησί Abu Musa, με έκταση 12,8 km² και 2000 κατοίκους βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα του Περσικό-Αραβικού Κόλπου ανάμεσα στο Ιράν και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, στο στόμιο των Στενών του Ορμούζ. Επιπλέον, οι νήσοι Greater Tunbs και Lesser Tunbs³⁸, από τα οποία μόνο το πρώτο κατοικείται από 350 κατοίκους, είναι ιδιαίτερης γεωπολιτικής σημασίας³⁹. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι εκτιμάται ότι τα εν λόγω νησιά διαθέτουν πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου, γεγονός το οποίο, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική θέση τους, τα καθιστά ιδιαίτερα σημαντικά στον έλεγχο της ενεργειακής, περιβαλλοντικής, εμπορικής και ναυτιλιακής δραστηριότητας όχι μόνο στην περιοχή αλλά και σε παγκόσμια κλίμακα.

Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα διατείνονται ότι τα νησιά τελούν υπό την κυριαρχία τους ήδη από το 18^ο αιώνα, όταν ήταν υπό τον έλεγχο της φυλής Qawasim για περισσότερα από 200 χρόνια πριν από την κατάληψή τους από τη Βρετανία. Κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου, η εν λόγω φυλή εγκαταστάθηκε κατά μήκος των νοτιών ακτών (σημερινά Ra'as al-Khaimah και Sharja) και επομένως, απέκτησε τον έλεγχο των νήσων⁴⁰. Αξίζει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι το Ιράν αρνείται και απορρίπτει τους ισχυρισμούς των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και κατ' επέκταση την κυριαρχία των Qawasim επί των νήσων, υποστηρίζοντας ότι η κυριαρχία του Ιράν στην περιοχή ανάγεται σε προ ισλαμική εποχή⁴¹. Συγκεκριμένα, το Ιράν διατείνεται ότι η φυλή Qawasim είχε όντως τον έλεγχο της περιοχής κατά το 18^ο αιώνα αλλά υπό την επίβλεψη της δυναστείας των Qajar. Επιπλέον, το 1887 το Ιράν πραγματοποίησε εισβολή στο Lengheh, το οποίο τελούσε υπό την κυριαρχία των Qawasim, και ανέτρεψε το κυβερνών καθεστώς. Η κατάληψη της περιοχής από το Ιράν αποτέλεσε το εναρκτήριο λάκτισμα της κυριαρχίας επί της προμνησθείσας περιοχής. Το 1904, το Ιράν προχώρησε σε επίσημη διακήρυξη των αξιώσεών επί των νήσων και προσπάθησε να εγκαταστήσει την Ιρανική σημαία, γεγονός που προκάλεσε την αντίδραση του Sharjah και κατ' επέκταση την υποχώρηση του Ιράν⁴². Το 1921 η Μεγάλη Βρετανία, ωστόσο,

³⁶ Cordesman A.H, Al-Rodhan Khalid,(2006), *Gulf Military Forces in an Era of Asymmetric Wars*, ΤόμοςΑ', Connectic-London, Praeger Security International Westport, p. 543.

³⁷ Rahnema S, Behdad S., (1996), *Iran after the Revolution, Crisis on an Islamic State*, Tauris I.B., Λονδίνο, p.171.

³⁸ Το Ιράν υποστηρίζει ότι η λέξη Tunbs έχει ιρανική γλωσσική προέλευση και σημαίνει «λόφος». Αντίθετα τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα υποστηρίζουν ότι αποτελεί αμιγώς Αραβική λέξη και σημαίνει «μακρύ οχοίνι που χρησιμοποιείται για συναρμολόγηση σκηνής»

³⁹ Rubin B, (2002), *Crises in the Contemporary Persian Gulf*, ΜεγάληΒρετανία, Frank Cass Publishers, p. 44.

⁴⁰ Ahmadi K., (2008), *Islands and International Politics in the Persian Gulf*, New York, Routledge, p.8.

⁴¹Ο.π.

⁴² Askari H., (2013), *Conflicts in the Persian Gulf, Origins and Evolution*, Η. Π.Α., Palgrave Macmillan, p.93.

έχοντας αποκτήσει επιρροή στην περιοχή, αναγνώρισε το εμιράτο του Sharjah ως την διοικητική αρχή των νήσων⁴³. Καθίσταται πρόδηλο το γεγονός ότι η Μεγάλη Βρετανία, προωθώντας τα ίδια συμφέροντα, καθόρισε ποιες αξιώσεις αναγνωρίστηκαν στην περιοχή, κάτι που το Ιράν απέρριψε, και, συνεχίζει να απορρίπτει.

Σχήμα 2: Οι διαφιλονικούμενοι νήσοι στον Περσικό-Αραβικό Κόλπο

Πηγή: *Iran Should Recognise the UAE Islands*,

διαθέσιμο στο http://www.uaeinteract.com/docs/Iran_should_recognise_the_UAE_islands/49043.htm, (πρόσβαση: 21 Ιουνίου 2016)

4.3 Κύριοι ιστορικοί σταθμοί για τα νησιά Abu Musa και Tunbs

Σημείο εκκίνησης της διαμάχης ανάμεσα στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Ιράν για το νησί Abu Musa αλλά και για τις νήσους Greater και Lesser Tunbs αποτελεί το 1971. Συγκεκριμένα, τον Ιανουάριο του 1968 η Βρετανία ανακοίνωσε ότι θα έχει τερματίσει τη διοικητική και στρατιωτική της παρουσία στην περιοχή του Περσικό-Αραβικού Κόλπου μέχρι το 1971⁴⁴. Κατά συνέπεια, η διοίκηση του νησιού Abu Musa μετατοπίστηκε στο Sharjah (ένα από τα επτά σείχάτα που αργότερα σχημάτισαν τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα). Ωστόσο, η Τεχεράνη υποστήριξε ότι τα νησιά πάρθηκαν από το Ιράν και δόθηκαν σε Αραβική κυριαρχία κατά το δέκατο ένατο αιώνα. Στον αντίποδα, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα ισχυρίστηκαν ότι διαθέτουν ιστορικούς τίτλους επί των νήσων, καθώς ήταν πάντοτε υπό Αραβικής κυριαρχίας και επομένως, το Ιράν δεν δικαιούται αξιώσεις σε αυτά⁴⁵.

Μετά την αποχώρηση των Βρετανών από τον Περσικό-Αραβικό Κόλπο το 1971 το Ιράν και το σείχάτο του Sharjah υπέγραψαν ένα μνημόνιο συμφωνίας (Memorandum of Understanding- MoU), βάσει του οποίου το σείχάτο του Sharjah θα διατηρούσε την κυριαρχία επί του Abu Musa, ενώ το Ιράν νομιμοποιούνταν να εγκαταστήσει στρατιωτικές δυνάμεις στο νησί⁴⁶. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι το εν λόγω μνημόνιο συμφωνίας προέβλεπε καταμερισμό των κοιτασμάτων και των φυσικών πόρων που βρίσκονταν περιφερειακά του νησιού. Ωστόσο, το Ιράν αφότου εγκατέστησε στρατιωτική δύναμη στο νησί κατέλαβε τα νησιά Tunbs, γεγονός που πυροδότησε μια

⁴³Ο.π., p.22.

⁴⁴ Al- Nayhan K.S.Z, (2013), *The Three Islands, Mapping the U,A,E-Iran Dispute*, London, Rusi, p.26.

⁴⁵ Ahmadi K., (2008), *Islands and International Politics in the Persian Gulf*, op.cit., p.97.

⁴⁶Ο.π., p.104.

σειρά αντιδράσεων στον Αραβικό κόσμο, χωρίς, όμως, να φτάσει σε στρατιωτικό επίπεδο. Το 1980, λίγα χρόνια μετά την επίσημη ίδρυση των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων (2 Δεκεμβρίου 1971) τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα υπέβαλαν τις αξιώσεις τους για τα προαναφερθέντα δύο νησιά στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε) και παράλληλα προχώρησε σε σύμπραξη με πέντε χώρες του Περσικού- Αραβικού Κόλπου (Σαουδική Αραβία, Μπαχρέιν, Κουβέιτ, Κατάρ, Ομάν) σχηματίζοντας το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου (Gulf Cooperation Council- GCC)⁴⁷.

Καθοριστικά για την περιοχή του Περσικού-Αραβικού Κόλπου γεγονότα έλαβαν χώρα το 1992. Η αντίληψη των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, σχετικά με την επικρατούσα κατάσταση στον Περσικό-Αραβικό Κόλπο αλλά και στην ευρύτερη περιοχή άνοιξε το δρόμο για την πολιτική που ακολουθήθηκε το 1992. Συγκεκριμένα, τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν τον Απρίλιο και τον Αύγουστο του 1992 αποτέλεσαν το εναρκτήριο λάκτισμα από την πλευρά τόσο των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων όσο και του «στρατοπέδου» των μετριοπαθών συντηρητικών για μία νέα στρατηγική εναντίον του Ιράν. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι αρχικά η εν λόγω στρατηγική εστίασε στη νήσο AbuMusa, ενώ στη συνέχεια επεκτάθηκε και στις νήσους Greater και Lesser Tunbs, γεγονός που κλιμάκωσε την υπάρχουσα διαμάχη. Κορωνίδα της έντασης αποτέλεσε η κατάληψη της νήσου AbuMusa στο σύνολό της από το Ιράν και ταυτόχρονα η αποπομπή των αραβικών πληθυσμών που βρίσκονταν σε αυτή⁴⁸. Καθίσταται πρόδηλο ότι σκοπός της εν λόγω κίνησης αποτέλεσε η μόνιμη αποίκιση της νήσου από αμιγώς ιρανικό πληθυσμό, προκειμένου να ενσωματωθούν τα νησιά στον κύριο κορμό του Ιρανικού κράτους και κατ' επέκταση να τεθούν υπό ιρανική διακυβέρνηση.

Συγκεκριμένα, καταδεικνύεται το γεγονός ότι η πολιτική επαναπροσέγγιση και αποκατάστασης των σχέσεων ανάμεσα στις χώρες του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου (GCC) και την Τεχεράνη απέβησαν άκαρπες. Επιπλέον, αποκλείοντας το Ιράν και αθετώντας την υπόσχεση για τη συμφωνία τους με την Αίγυπτο και τη Συρία, τα Αραβικά παράκτια κράτη προέβησαν σε μία περίοδο εξάρτησης από τη Δύση και συγκεκριμένα, από τις Η.Π.Α⁴⁹. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι όντας το Ιράν αδρανοποιημένο, οι σεΐχηδες και η Δύση συνεργάστηκαν προκειμένου να εξουδετερώσουν και να περιορίσουν το στρατηγικό ρόλο που διαδραμάτιζε το Ιράν στην περιοχή. Λαμβάνοντας τα ανωτέρω υπόψιν, αντιλαμβάνεται κανείς ότι από το 1992 αποτέλεσε την έναρξη ενός νέου κύκλου δράσεων και αντιδράσεων στην περιοχή, ως αποτέλεσμα των γενικότερων τάσεων στην περιοχή⁵⁰. Επιπλέον, ο εν λόγω νέος κύκλος δράσεων και αντιδράσεων από το 1992 και έπειτα αποτέλεσε ένα υποπροϊόν των νέων τάσεων στην περιοχή καθώς και της επιδεινώσης των σχέσεων ανάμεσα στο Ιράν και δεδομένων κρατών του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου⁵¹. Το ζήτημα συνεπώς, για τη νήσο Abu Musa αποτέλεσε τόσο την απόρροια όσο και το μέσον προώθησης μιας στρατηγικής που είχε ως στόχο τον περιορισμό και την απομόνωση του Ιράν. Οι διμερείς σχέσεις είχαν ήδη υποστεί πλήγμα, αν αναλογιστεί κανείς το γεγονός ότι τα Αραβικά κράτη δεν αναγνώρισαν τη διπλωματική προσέγγιση του Ιράν, ενώ παράλληλα ενίσχυσαν την παρουσία των Η.Π.Α στην περιοχή⁵². Άξιο μνείας αποτελεί το γεγονός ότι παρατηρήθηκε και αύξηση της δύναμης των μετριοπαθών συντηρητικών των Αραβικών πληθυσμών στην περιοχή⁵³.

Το Ιράν, που έχει εκφράσει τη δυσανασχέτησή του σχετικά με το διαμοιρασμό του πετρελαίου από το οικόπεδο Mubarak (παρά το γεγονός ότι βάσει της διμερούς συμφωνίας τα κέρδη που προέρχονται από τις πετρελαιοπαραγωγικές πηγές πρέπει να κατανέμονται ισότιμα), ενδιαφέρεται κατά κύριο λόγο για το πετρέλαιο που

⁴⁷Gulf Cooperation Council, διαθέσιμο στο <http://www.globalsecurity.org/military/world/gulf/gcc.htm>, (πρόσβαση: 5 Ιουνίου 2016).

⁴⁸Ο.π., p.166.

⁴⁹ Ahmadi K., 2008, *Islands and International Politics in the Persian Gulf*, op.cit., p.176

⁵⁰ Askari H., 2013, *Conflicts in the Persian Gulf, Origins and Evolution*, op.cit., p.94.

⁵¹ Ahmadi K., 2008, *Islands and International Politics in the Persian Gulf*, op.cit., p.164.

⁵²Ο.π., p.185.

⁵³Ο.π., p.164.

βρίσκεται στην αιγιαλίτιδα ζώνη και στην υφαλοκρηπίδα της νήσου AbuMusa⁵⁴. Ως απόρροια τούτου, το Ιράν προχώρησε σε επέκταση της υφαλοκρηπίδας του κατά 12 ν.μ. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 15 του Νόμου σχετικά με τις Θαλάσσιες Περιοχές της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν στον Περσικό Κόλπο και το Ομάν (1993) επέκτεινε την υφαλοκρηπίδα του πέρα της αιγιαλίτιδας του κατά 12 ν.μ., ως φυσική προέκταση του εδάφους του⁵⁵. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι η εν λόγω επέκταση είναι ιδιαίτερα σημαντική αν αναλογιστεί κάποιος την έκταση και το μέγεθος του Περσικο-Αραβικού Κόλπου αλλά και την εγγύτητα των ακτών.

Το 1995 σε διάστημα πέντε μηνών αύξησε τα στρατεύματά της επί του νησιού AbuMusa από τα 700 στα 4.000, ενώ παράλληλα κατασκεύασε διάδρομο προσγείωσης και ίδρυσε πανεπιστήμιο. Τον Απρίλιο του 2012 πραγματοποιήθηκε η πρώτη ιρανική επίσκεψη από τον πρόεδρο Mahmoud Ahmadinejad, γεγονός που προκάλεσε αντιδράσεις από τον Αραβικό κόσμο. Αποτέλεσμα των αντιδράσεων υπήρξε η ανάκληση του Άραβα πρέσβη από το Ιράν⁵⁶. Επιπλέον, το Υπουργείο Εξωτερικών των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων καταδίκασε την επίσκεψη του Ιρανού προέδρου χαρακτηρίζοντάς την ως κατάφορη παραβίαση της κρατικής κυριαρχίας τους αλλά και ως τροχοπέδη για την εύρεση ειρηνικής και συμβιβαστικής λύσης⁵⁷.

Στον αντίποδα, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, των οποίων η οικονομία στηρίζεται κατά κύριο λόγο στο πετρέλαιο, προσπαθούν να αποκτήσουν όσο το δυνατό περισσότερα οικόπεδα⁵⁸. Παρά το γεγονός ότι η διαμάχη εξακολουθεί να υπάρχει ούτε τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα αλλά ούτε και το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου δεν έχουν στα σενάρια του πιθανή επίθεση στη νήσο AbuMusa. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί το γεγονός ότι ένας από τους λόγους για τους οποίους τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα επιλέγουν τη συγκεκριμένη πολιτική αποτελεί η διαμάχη για τα σύνορα με τη Σαουδική Αραβία.

Σε τελική ανάλυση, το Ιράν έχει αναγνωρίσει τη σημασία των τριών νήσων στην περιοχή του Περσικό-Αραβικού Κόλπου. Αξιο μνείας αποτελεί το γεγονός ότι τα συγκεκριμένα νησιά «κυριαρχούν» στην είσοδο του Κόλπου και ταυτόχρονα στις θαλάσσιες οδούς μέσω των οποίων πραγματοποιούνται οι εξαγωγές πετρελαίου του Ιράν. Καθίσταται πρόδηλο επομένως, το γεγονός ότι η διατήρηση του ελέγχου των νήσων θα αποτελούσε το φύλακα του Ιράν και τον παράγοντα- κλειδί για τη διατήρηση της ασφάλειά του.

5. Περιπτώσιολογική μελέτη υπ'αρ. 3: Η διένεξη για τη νήσο Hansστην Αρκτική Θάλασσα

5.1 Εισαγωγικό πλαίσιο

Παρά το γεγονός ότι δεν έχει καθοριστεί ο ακριβής αριθμός των αποθεμάτων των πλουτοπαραγωγικών πηγών σε πετρέλαιο, φυσικό αέριο και υδρίτες μεθανίου που υπάρχουν στην περιοχή της Αρκτικής εκτιμάται ότι τα αποθέματα στην υφαλοκρηπίδα της νήσου Hans βρίσκονται σε υψηλή συγκέντρωση. Η αύξηση της θερμοκρασίας στην περιοχή της Αρκτικής έχει καταστήσει τους θαλάσσιους διαδρόμους ανάμεσα στον Καναδά και τη Γροιλανδία πλεύσιμους για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα εν συγκρίσει με προηγούμενα έτη. Καταδεικνύεται το γεγονός ότι κάτι τέτοιο σημαίνει ότι ο αριθμός των διερχόμενων πλοίων θα αυξηθεί δραματικά και

⁵⁴ Rahnema S, Behdad S., 1996, *Iran after the Revolution, Crisis on an Islamic State*, Tauris I.B., London, p.171.

⁵⁵ Act on the Marine Areas of the Islamic Republic of Iran in the Persian Gulf and the Oman Sea, 1993.

⁵⁶ Ahmadinejad's Visit to Island Prompts UAE to Recall Iran Ambassador (April, 2012), διαθέσιμο στο, <http://edition.cnn.com/2012/04/12/world/meast/uae-iran-ambassador-recall/>, (πρόσβαση: 4 Ιουνίου 2016).

⁵⁷ Al- Nayhan K.S.Z, (2013), *The Three Islands, Mapping the U,A,E- Iran Dispute*, London, Rusi, p.66.

⁵⁸ UAE Economic Report, January 2015, Bank Audi.

επομένως, θα παρατηρηθεί αύξηση των εσόδων για τη χώρα που θα ελέγχει το θαλάσσιο πέρασμα⁵⁹.

Επιπλέον, οι γείτονες χώρες αντιμετώπισαν το γεγονός της αύξησης της θερμοκρασίας στην περιοχή ως ευκαιρία για διεξαγωγή έρευνας για την εξεύρεση κοιτασμάτων, ενώ η Δανία έχει ήδη δώσει άδεια για επιχείρηση έρευνας στο Πορθμό του Davis αγοραστής της οποίας είναι μια καναδική εταιρεία, η EnCana⁶⁰. Κάτι τέτοιο δικαιολογείται, αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η Αρκτική Θάλασσα αντιμετωπίζεται πλέον όχι ως μια δυσπρόσιτη περιοχή αλλά ως μια περιοχή σύνδεσης μεταξύ Βορείου Αμερικής και Ευρασίας, δεδομένου ότι το Βόρειο Πέρασμα είναι πλεύσιμο κατά ορισμένες περιόδους του έτους⁶¹. Επιπλέον, στην αναγραφόμενη περιοχή του παρακάτω σχήματος (Σχήμα 3), η περιοχή της Αρκτικής Θάλασσας υπολογίζεται ότι διαθέτει 13% των μη ανακαλυφθέντων παγκόσμιων πόρων.

Σχήμα 3: Οι περιοχές ενεργειακών αποθεμάτων στον Αρκτικό Κύκλο

Πηγή: *Us Energy Information Administration, Arctic Oil and natural gas/ Resource basins in the Arctic Circle region*, διαθέσιμο στο <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=4650>, (πρόσβαση: 27 Ιουλίου 2016)

5.2 Το πλαίσιο της διαμάχης για τη νήσο Hansστην Αρκτική

Στις 20 Ιουλίου του 2005, ο Καναδός Υπουργός Άμυνας πραγματοποίησε επίσκεψη πάνω από το βράχο Hans (βλ. Σχήμα 4), νησιωτικό μώρφωμα ακατοίκητο και με έκταση μόλις 1,3 Km², ο οποίος ευρίσκεται ανάμεσα στη νήσο Ellesmere (ανήκει στην Καναδική επικράτεια) και τη Γροιλανδία⁶². Η σύντομη

⁵⁹ Peimani H., (2013), *Energy Security and Geopolitics In The Arctic Challenges and Opportunities in the 21st Century*, Energy Studies Institute, National University of Singapore, Σγκαπούρη, *World Scientific*, p.167-168.

⁶⁰ Byers M., (2009), *Who Owns the Arctic*, Canada, Douglas & McIntyre, p.102.

⁶¹ Σιούσιουρας Π., Δαλακλής Δ., Μπαξεβάνη Π., (2013), Αρκτική: Ένα Νέο Πεδίο Γεωπολιτικών Ζυμώσεων, *Ναυτική Επιθεώρηση*, Τεύχος 585, σελ.83.

⁶² Carnaghan M., Goody A., (2006), *Canadian Arctic Sovereignty*, Library of Parliament, p.5.

αυτή επίσκεψη περιελάμβανε και τοποθέτηση καναδικής σημαίας επί του βράχου, γεγονός που προκάλεσε διπλωματική ένταση ανάμεσα στον Καναδά και τη Δανία⁶³. Συγκεκριμένα, η Δανία χαρακτήρισε την εν λόγω κίνηση ως κίνηση κατάληψης, ενώ παράλληλα απέστειλε στρατιωτικές μονάδες στο βράχο. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι οι δύο χώρες αποφάσισαν να συζητήσουν το πρόβλημα που ανέκυψε και στις 19 Σεπτεμβρίου του 2005 αποφάσισαν να κηρύξουν ανακωχή. Στις αρχές του 2006, ωστόσο, ορκίστηκε Πρωθυπουργός του Καναδά ο συντηρητικός Stephen Harper, στην προεκλογική εκστρατεία του οποίου υπήρχε διαβεβαίωση για κυριαρχία επί περιοχών που βρίσκονται στην Αρκτική μέσω της κατασκευής τριών παγοθραυστικών καθώς και ενός λιμένα βαθέων υδάτων⁶⁴.

Άξιο μνείας αποτελεί το γεγονός ότι όσα διαδραματίστηκαν το 2005 και 2006 αποτελούν τις πρόσφατες εξελίξεις μιας διαμάχης που ξεκίνησε ήδη από το 1973. Οι δύο χώρες διαβεβαιώνουν ότι πρόκειται για μία περίπτωση εθνικής κυριαρχίας. Εντούτοις, εκτιμάται ότι πρωταρχική αιτία της διαμάχης είναι αφενός η εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών και αφετέρου ο έλεγχος του διάπλου των πλοίων, καθώς η τοποθεσία του βράχου είναι καθοριστικής σημασίας για το Βόρειο Πέρασμα⁶⁵.

Η ιστορία για την κυριαρχία στην περιοχή γύρω από το Πορθμό του Davis είναι μακρόχρονη και ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα. Συγκεκριμένα, ο Καναδάς διεκδίκησε αρχικά τη νήσο Ellesmere στηριζόμενος σε Βρετανικό Διάταγμα για τις όμορες χώρες του 1880, βάσει του οποίου δόθηκαν στον Καναδά όλες οι μέχρι τότε Βρετανικές κτήσεις γύρω από την Αρκτική⁶⁶. Οι Η.Π.Α διεκδίκησαν το βόρειο τμήμα της Γροιλανδίας μέχρι που παραιτήθηκαν από τις εν λόγω διεκδικήσεις, καθώς αυτό υπήρξε βασική προϋπόθεση για την αγορά των Δανέζικων Δυτικών Ινδιών από τη Δανία το 1917. Η Δανία κέρδισε το υπόλοιπο τμήμα της Γροιλανδίας σε μία απόφαση του 1933 από το Διεθνές Δικαστήριο και έχει διατηρήσει καθεστώς «ημι-αυτονομίας» μέχρι σήμερα⁶⁷.

⁶³UN, Vienna International Model, (2008), *Unsettled Border Disputes in the Arctic: The Hans Island – Case*, p.2.

⁶⁴ Stevenson C., (2007), *Hans Off!: The Struggle for Hans Island and the Potential Ramifications for International Border Dispute Resolution*, 30 *B.C. Int'l & Comp. L. Rev.* 263, p.264.

⁶⁵Ο.π.

⁶⁶UN, Vienna International Model, (2008), *Unsettled Border Disputes in the Arctic: The Hans Island – Case*, op.cit., p.2.

⁶⁷ Stevenson C., (2007), *Hans Off!: The Struggle for Hans Island and the Potential Ramifications for International Border Dispute Resolution*, op.cit., p.265.

Σχήμα4:

Πηγή: *Why are Canada and Denmark Fighting over this Island Like Children?*, διαθέσιμο στο <http://modernnotion.com/why-are-canada-and-denmark-fighting-over-this-island-like-children/>, (πρόσβαση: 1 Αυγούστου 2016)

Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι ο πρώτος εξερευνητής που ανακάλυψε το βράχο Hans ήταν ο Αμερικανός Charles Francis Hall και τον ονόμασε από τον ήρωα του 18ου αιώνα τον νουνιτ⁶⁸ οδηγό του από τη Γροιλανδία Hans Hendrik. Χρονολογία σταθμό για την ιστορία του βράχου αποτελεί το 1971 όταν τέθηκε για πρώτη φορά το ζήτημα της κυριαρχίας ανάμεσα στη Γροιλανδία και τον Καναδά, ο οποίος πρώτος διεκδίκησε το βράχο Hans⁶⁹. Έκτοτε η Δανία έχει αντικρούσει τις διεκδικήσεις του Καναδά υποστηρίζοντας ότι ο βράχος παρουσιάζει συγκεκριμένες γεωγραφικές ομοιότητες με τη Γροιλανδία και επιπλέον, ότι οι γηγενείς πληθυσμοί της Γροιλανδίας χρησιμοποιούσαν το βράχο στο παρελθόν.

Οι συζητήσεις για την οριοθέτηση ολοκληρώθηκαν με τις δύο χώρες να υπογράφουν Συμφωνία για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στις 17 Δεκεμβρίου του 1973. Η συγκεκριμένη Συμφωνία καθιέρωσε τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στη Γροιλανδία και τα «Καναδικά νησιά της Αρκτικής»⁷⁰. Ωστόσο, η αδυναμία καθορισμού της κυριαρχίας στο βράχο Hans κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων οδήγησε τις δύο χώρες στην εξαιρεση του βράχου από τη Συμφωνία. Τα καναδικά συμφέροντα πραγματοποίησαν το πρώτο βήμα με την πραγματοποίηση ερευνητικών επισκέψεων στο βράχο το 1981 και το 1983. Παράλληλα, το 1984 η Δανία, αντιδρώντας στις κινήσεις του Καναδά, πραγματοποίησε διερευνητική αποστολή στο βράχο, ενώ τοποθετήθηκε Δανική σημαία επ' αυτού. Ο Δανικός στρατός επέστρεψε στο βράχο διαδοχικά το 1988, 1995, 2002 και 2003 τοποθετώντας κάθε φορά μία σημαία της Δανίας⁷¹.

⁶⁸ Ινουίτ είναι το όνομα των γηγενών κατοίκων στις περιοχές της Αλάσκας, της Γροιλανδίας και του Καναδά

⁶⁹ UN, Vienna International Model, (2008), *Unsettled Border Disputes in the Arctic: The Hans Island – Case*, op.cit., p.4.

⁷⁰ *Agreement relating to the delimitation of the continental shelf between Greenland and Canada*, 1973.

⁷¹ UN, Vienna International Model, (2008), *Unsettled Border Disputes in the Arctic: The Hans Island – Case*, op.cit., p.44.

Το 2000 μία ομάδα γεωλόγων από τον Καναδικό Ινστιτούτο Καναδά επισκέφτηκαν τον Καναδά, ενώ βρίσκονταν σε ταξίδι προς τη νήσο Ellesmere. Αποτέλεσμα της εν λόγω επίσκεψης ήταν η λήψη δειγμάτων από το βράχο και η χαρτογράφηση του. Το 2005 μέλη των Καναδικών Δυνάμεων επισκέφτηκαν το βράχο και εκτός από την τοποθέτηση Καναδικής σημαίας κατασκεύασαν ένα Inukshuk (φιγούρα φτιαγμένη από πέτρα που λέγεται ότι χρησιμοποιούνταν από τους Ινουίτ)⁷². Έκτοτε η διεκδίκηση κυριαρχίας στη νήσο Hansουνηρείται με αμφοτέρως επισκέψεις, στρατιωτικές, ερευνητικές και διπλωματικές, στο νησί⁷³.

6. Προοπτικές επίλυσης των διαμαχών και συσχέτιση με τις αντίστοιχες ελληνοτουρκικές διενέξεις

Αναφορικά με τη διαμάχη ανάμεσα στο Ιράν και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, άξιο μνείας αποτελεί το γεγονός ότι ήδη από το 2014 οι σχέσεις ανάμεσα στα δύο κράτη παρουσιάζουν σταδιακή βελτίωση, γεγονός που σημαίνει ότι το πρώτο βήμα προς την επίλυση της διαμάχης αποτελεί η βούληση για την επίτευξη λύσης. Κάνοντας μια επισκόπηση, καταδεικνύεται το γεγονός ότι στις διαμάχες για τα τρία νησιά τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα έχουν υιοθετήσει μία ειρηνική προσέγγιση που συνάδει τόσο με τις δυνατότητές τους αλλά και με το Διεθνές Δίκαιο, εν αντιθέσει με το Ιράν το οποίο ακολουθεί πιο επιθετική πολιτική υπογραμμίζοντας ότι η κυριαρχία του επί των νήσων είναι οριστική, μόνιμη και αδιαπραγμάτευτη. Βάσει του Διεθνούς Δικαίου οι διαμάχες επιλύονται αποκλειστικά και μόνο με ειρηνικά μέσα όπως τα διπλωματικά κανάλια και συγκεκριμένα, με διαπραγματεύσεις, αμοιβαίους συμβιβασμούς, διαμεσολαβήσεις και διαιτησία καθώς και υπαγωγή στο Διεθνές Δικαστήριο.

Η προέλευση και η εξέλιξη του ζητήματος των νήσων AbuMusa και Tunbs καθιστούν πρόδηλο το γεγονός ότι η εν λόγω διαμάχη αποτελεί μία ιδιαίτερης φύσεως διαμάχη που δεν περιορίζεται στο χαρακτηρισμό ως εδαφική. Αντιθέτως, αποτελεί το επακόλουθο της τοπικής αλλά και παγκόσμιας πολυπλοκότητας καθώς και τον απόηχο πολιτικών και διπλωματικών ταραχών ήδη από το δέκατο ένατο αιώνα. Συγκεκριμένα, στην πρώτη περίπτωση, προέκυψε ως αποτέλεσμα του ανταγωνισμού ανάμεσα στην επικρατούσα κατά τον προηγούμενο αιώνα Μεγάλη Βρετανία και την περιφερειακή δύναμη, το Ιράν, γεγονός που καθίσταται πρόδηλο αν εξετάσει κάποιος την ιστορία της περιοχής και παρατηρώντας ότι πλήθος διαμαχών στην περιοχή έχουν ανακύψει από τη δράση της Βρετανίας. Παρά το γεγονός ότι οι πλουτοπαραγωγικές πηγές της περιοχής, και συγκεκριμένα το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, καθιστούν πολυπλοκότερη όχι μόνο τη διαμάχη ανάμεσα στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Ιράν και το σύνολο των διαμαχών στην περιοχή του Κόλπου, σε ορισμένο αριθμό περιπτώσεων οι δυσκολίες επίλυσης των διαφορών αποτελούν απόρροια των δράσεων τρίτων κρατών, οι οποίες επιθυμούσαν και επιθυμούν πρόσβαση, έστω και τμηματικά, στα αποθέματα πετρελαίου της περιοχής

Επιπλέον, όπως έχει προαναφερθεί, η ένταση ανάμεσα στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Ιράν δεν αποτελεί μόνο ζήτημα οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών αλλά και ζήτημα κυριαρχίας ως αποτέλεσμα παλαιότερων ανεπίλυτων διαφορών. Αναλυτικότερα, το ζήτημα της κυριαρχίας αντικατοπτρίζει πολιτιστικές, ιδεολογικές και θρησκευτικές αντιθέσεις. Άξιο μνείας αποτελεί το γεγονός ότι η μείζονα σημασία των νησιών συχνά έγκειται στο τι συμβολίζει παρά στην ακριβή αξία των πλουτοπαραγωγικών πόρων που διαθέτει. Με άλλα λόγια, οι διαμάχες που σχετίζονται με την κυριαρχία επί νήσων έχουν αποτελέσει κατά καιρούς ένδειξη ή σύμβολο ενός ευρύτερου, περιφερειακού ανταγωνισμού και αντιπαλότητας. Συγκεκριμένα, η Αραβό-Ιρανική αντιπαλότητα και ο μεταξύ τους ανταγωνισμός εκφράστηκαν μέσα από την εδαφική διαμάχη που αναλύθηκε σε προηγούμενη ενότητα. Πρόκειται ουσιαστικά για το ποιος ελέγχει τι, γεγονός που έχει υπαγορεύσει τις στρατηγικές κινήσεις των δύο πλευρών καθώς και το βαθμό στον οποίο η περιφερειακή δύναμη είναι προετοιμασμένη να συμβιβάζει τις διεκδικήσεις και τις απαιτήσεις της. Επί παραδείγματι, η σύγχρονη πραγματικότητα καταδεικνύει το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών το Ιράν έχει

⁷²Stevenson C., (2007), *Hans Off!: The Struggle for Hans Island and the Potential Ramifications for International Border Dispute Resolution*, op.cit., p.267

⁷³Δαλακλής Δ., Μπαξεβάνη Π., (2013), *Αρκτική: Ένα Νέο Πεδίο Γεωπολιτικών Ζυμώσεων, Ναυτική Επιθεώρηση*, Τεύχος 585, σελ.83

χρησιμοποιήσει τον πλείστο αριθμό μέσων, από τη στιγμή που η Μεγάλη Βρετανία αποχώρησε από την περιοχή, επιθυμώντας να καταστεί περιφερειακή δύναμη.

Αναφορικά με την επίλυση της διαμάχης για τη νήσο Hans στην Αρκτική, επισημαίνεται το γεγονός ότι ελλείπει συμφωνιών ανάμεσα σε άλλα κράτη για εν δυνάμει διεκδικήσεις επί του βράχου η μόνη εν ενεργή συμφωνία είναι η Συμφωνία για Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας ανάμεσα στον Καναδά και τη Δανία το 1973. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, η εν λόγω συμφωνία δεν περιελάμβανε το βράχο Hans και συνεπώς, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ρυθμιστική για τον καθορισμό κυριαρχίας από κάποιο διαιτητικό όργανο. Η εν λόγω διαμάχη έχει λάβει μεγάλη σημασία που δεν συνάδει με το μέγεθός του νησιού, γεγονός που δύναται να χαρακτηρίσει τη νήσο Hans ως σύμβολο της αρκτικής κυριαρχίας μεταξύ του Καναδά και της Δανίας. Ελλείπει σχετικής συμφωνίας, κάποιο οριζόμενο διεθνές δικαιοδοτικό όργανο θα δύναται στη συγκεκριμένη περίπτωση να εξετάσει την πιθανότητα *uti possidetis*⁷⁴. Με άλλα λόγια, θα απαιτείτο να αποδειχθεί ότι η Βόρεια Γροιλανδία, ο βράχος Hans αλλά και η νήσος Ellesmere διατελούσαν υπό τον έλεγχο ενός έθνους και μίας διοίκησης. Όπως έχει προμνησθεί, τα Καναδικά νησιά της Αρκτικής διατελούσαν υπό Βρετανική κτήση και εν συνεχεία εδόθησαν στον Καναδά το 1880. Ωστόσο, η Γροιλανδία δεν αποτελούσε τμήμα της Βρετανικής επικράτειας καθώς το νότιο τμήμα της ελεγχόταν από τη Δανία, ενώ το βόρειο τμήμα της αποτελούσαν αντικείμενο διεκδίκησης από τις Η.Π.Α έως το 1917. Συνεπώς, η προσπάθεια εξεύρεσης *uti utendisc* καθίσταται ατελέσφορη. Εάν, τελικώς, οι διαμάχες συνεχιστούν στο Διεθνές Δικαστήριο θα πρέπει να αναζητηθεί λύση κατά κύριο λόγο για την κυριαρχία επί των νήσων και εν συνεχεία για την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών.

Προσπαθώντας να επιχειρηθεί συσχετισμός των ανωτέρω περιπτώσιολογικών μελετών και δη αυτής στη Μαύρη Θάλασσα και στον Περσικό-Αραβικό Κόλπο, με τις αντίστοιχες ελληνοτουρκικές διενέξεις στο Αιγαίο, δύναται παρατηρηθούν τα ακόλουθα:

ι) Αναφορικά με τη διένεξη ανάμεσα σε Ρουμανία και Ουκρανία, πρέπει να σημειωθεί ότι δύναται να παραλληλιστεί με την υπόθεση Ελλάδας-Τουρκίας. Στην περίπτωση της Ελλάδας, νησί-κλειδί αποτελεί το Καστελόριζο το οποίο κατοικείται από την αρχαιότητα, έχοντας τετραπλάσιο πληθυσμό από τη νήσο Serpent και άρα η ύπαρξη ΑΟΖ θεμελιώνεται, ενώ ταυτόχρονα έχει έκταση δέκα φορές μεγαλύτερη από αυτή του Serpent. Αποτελεί επομένως, αδήριτη ανάγκη η άμεση διευθέτηση του θέματος. Όμως, η θέση των ελληνικών νησιών στο Αιγαίο είναι νομικά «ισχυρότερη» ακριβώς λόγω της αρχιπελαγικής μορφής του. Και αυτό είναι αλήθεια, διότι αν και το Αιγαίο δεν συνιστά νομικά ένα αρχιπέλαγος σύμφωνα με τον ορισμό της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας που θα προσέδιδε το χαρακτηρισμό του *αρχιπελαγικού κράτους στην Ελλάδα*, εντούτοις το αρχιπελαγικό σχήμα του Αιγαίου είναι μια πραγματικότητα που πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν υπέρ του παράκτιου κράτους που έχει αυτό το «αρχιπέλαγος». Πολύ περισσότερο, από τη στιγμή που αυτή η αρχιπελαγική μορφή διασφαλίζει την πολιτική και οικονομική ενότητα του νησιωτικού χώρου με την ηπειρωτική χώρα. Ενός νησιωτικού χώρου, δε, ο οποίος βρίσκεται σε πολύ κοντινή απόσταση με τις ηπειρωτικές ακτές και υπό μεγάλη σχετική γεωγραφική πυκνότητα, η οποία δεν αφήνει τη δημιουργία ενδιάμεσων θαλασσιών κενών με την ηπειρωτική χώρα.⁷⁵

Επιπροσθέτως, το γεγονός ότι το ICJ δεν συνέδεσε την απόφασή του να αρνηθεί τη δημιουργία ΑΟΖ τη νήσου Serpent υπό τη συλλογιστική ότι η Μαύρη Θάλασσα είναι μια ημίκλειστη θάλασσα, παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον, δεδομένου ότι αν το έκανε, θα μπορούσε να δημιουργήσει, κατά ένα τρόπο, «δεδικασμένο» (*resjudicata*) υπέρ της τουρκικής θέσης για το Αιγαίο. Μια θέση που επιχειρεί,

⁷⁴ Πρόκειται για κανόνα του Διεθνούς Δικαίου βάσει του οποίου μετά τη λήξη μίας σύγκρουσης ή διαμάχης η περιοχή και οι πόροι παραμένουν υπό την κυριαρχία του κατόχου τους με την προϋπόθεση να μην ορίζεται διαφορετικά από σύμβαση ή συμφωνία.

⁷⁵ Για μια εκτενή ανάλυση του συσχετισμού της ρουμανο-ουκρανικής διαφοράς στη Μαύρη Θάλασσα με τις αντίστοιχες ελληνοτουρκικές διενέξεις στο Αιγαίο και δη τη σημασία του Καστελόριζου σε μια τυχόν οριοθέτηση ΑΟΖ/Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας. Βλ αναλυτικά Χρυσόχου Γ., (2014), Προοπτικές Οριοθέτησης της Ελληνικής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) στο Φως των Πρόσφατων Αποφάσεων των Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων, *Ναυτική Επιθεώρηση* Τεύχος 588.

παρεκκλίνοντας από τη διεθνή πρακτική δικαίου θαλάσσης, να μην αναγνωρίσει ΑΟΖ ή Υφαλοκρηπίδα στα ελληνικά νησιά του Ανατολικού Αιγαίου λόγω του ισχυριζόμενου από την τουρκική πλευρά «ημικλειστού» χαρακτήρα του Αιγαίου. Αντιθέτως, το Αιγαίο δεν αποτελεί μια «ημικλειστή θάλασσα» καθεαυτού, αλλά ανήκει στη Μεσόγειο, η οποία είναι ημικλειστή θάλασσα (*semi-enclosed sea*). Παρ' όλα αυτά, το ΔΔΧ δεν παρέκκλιने από τις γενικές διατάξεις της UNCLOS, η οποία χειρίζεται τις ημικλειστές θάλασσες, χωρίς καμιά διαφοροποίηση όταν πρόκειται για τα δικαιώματα των οικονομικών ζωνών (ΑΟΖ, υφαλοκρηπίδα) των νησιών. Θα μπορούσε γενικά να λεχθεί ότι η αναγνώριση του Διεθνούς Δικαστηρίου της ζώνης 12νμ Χ.Θ. για το μικρό νησί Serpent σε συνδυασμό με τον μικρό πληθυσμό του, προσφέρει μια κάποια ικανοποίηση. Η ικανοποίηση αυτή, ωστόσο, δεν είναι πολύ μεγάλη, δεδομένου ότι υπήρχε μόνιμος πληθυσμός στο νησί, δηλαδή μπορούσε να υποστηρίξει ανθρώπινη διαβίωση, και ως εκ τούτου είναι εκ νομικής απόψεως «νησί» και όχι βράχος. Κατά συνέπεια, θα έπρεπε ενδεχομένως να δικαιούται Υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ έως το όριο των 200νμ.⁷⁶

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, είναι προφανές να σκεφτεί κανείς ότι παρόλο που η Ελλάδα έχει ήδη διαμορφώσει μια ισχυρή νομική θέση όσον αφορά στην οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας της, η οριοθέτηση της ΑΟΖ σε μια βάση ενιαίου θαλασσιού συνόρου με την Υφαλοκρηπίδα (*single maritime boundary*) είναι μια εξίσου βιώσιμη μέθοδος για την επίλυση της σχετικής διαφοράς της με την Τουρκία στο Αιγαίο. Μια Ελληνική ΑΟΖ στο Αιγαίο δικαιολογείται από το γεγονός ότι η Ελλάδα διαθέτει συνολικά 3.100 νησιά, εκ των οποίων τα 2.463 είναι μέσα στο Αιγαίο. Συγκριτικά, η Τουρκία έχει μόνο τρία νησιά της στο Αιγαίο. Επιπλέον, υπάρχουν περίπου 130 έθνη μέχρι σήμερα που έχουν ήδη είτε ΑΟΖ ή Αποκλειστική Ζώνη Αλιείας (*Exclusive Fishing Zone*) των 200νμ. Επιπροσθέτως, η UNCLOS προβλέπει ένα νομικό καθεστώς ΑΟΖ στο οποίο δεν υπάρχουν περιορισμοί που να απαγορεύουν στα νησιά να έχουν ΑΟΖ.⁷⁷

Πέραν τούτου, στο τέλος του 1986, η Τουρκία ανακήρυξε μονομερώς ΑΟΖ 200νμ στη Μαύρη Θάλασσα. Η κίνηση αυτή, ήταν σύμφωνη με τις διατάξεις της UNCLOS, την οποία, ειρωνικά, η Τουρκία δεν έχει υπογράψει ή επικυρώσει, ούσα πάντα αντίθετη σε πλειάδα των διατάξεών της. Παράλληλα, την ίδια εποχή, η Τουρκία κατέληξε σε συμφωνία για την οριοθέτηση της ΑΟΖ με την τότε Σοβιετική Ένωση. Η Άγκυρα συμφώνησε ότι το όριο της Υφαλοκρηπίδας, το οποίο καθιερώθηκε από τη Τουρκο-Σοβιετική Συμφωνία Οριοθέτησης του 1978, ίσχυε και για την οριοθέτηση των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών τους.⁷⁸ Στη συμφωνία αυτή χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ίση απόστασης. Δεν υπήρχαν διατάξεις ή αναφορές σχετιζόμενες με ειδικές περιστάσεις ή καθεστώς κλειστής ή ημικλειστής θάλασσας. Έτσι, η Τουρκία, αποδεχόμενη, μέσω του κειμένου της εν λόγω συμφωνίας, την έννοια της ΑΟΖ ως αυτή αναπτύσσεται στη UNCLOS, αποδυνάμωσε τη νομική της θέση έναντι αυτής της Ελλάδας, καθώς η Μαύρη Θάλασσα, η οποία είναι μια ημικλειστή θάλασσα, παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με το Αιγαίο.⁷⁹ Η Τουρκία ήρθε σε παρόμοιες συμφωνίες με τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία όσον αφορά την οριοθέτηση των αντίστοιχων ΑΟΖ τους στον Εύξεινο Πόντο (βλ. Σχήματα 15 και 16). Στις συζητήσεις μεταξύ της Τουρκίας και της Βουλγαρίας, η τουρκική πλευρά υποστήριξε ότι δεν υπάρχουν ειδικές περιστάσεις που ισχύουν για τη Μαύρη Θάλασσα.⁸⁰ Η προσπάθεια της Τουρκίας να εφαρμόσει μια θέση δύο σταθμών στη μεταχείριση των δύο θαλασσών (Μαύρη Θάλασσα και Αιγαίο), είναι δύσκολο να υπερασπιστεί εκ μέρους της ενώπιον

⁷⁶Ο.π. σελ 90.

⁷⁷United Nations, *Maritime Claims*.

⁷⁸Smith, R. W., (1986), *Exclusive Economic Zone Claims: An Analysis and Primary Documents*.

⁷⁹Παρόλο που το Αιγαίο Πέλαγος δεν δύναται να θεωρηθεί ως μία «ημικλειστή θάλασσα καθεαυτού αλλά ως μέρος της Μεσογείου, η οποία στο σύνολό της και μόνο θεωρείται ημικλειστή θάλασσα». Άρα από νομικής απόψεως υπάρχει σχετική δυσκολία στο Αιγαίο να υπάρξουν οι «ειδικές περιστάσεις» που αφορούν τις καθεαυτού ημικλειστές θάλασσες.

⁸⁰Επομένως η Τουρκία υποστήριξε ότι εφαρμόζοντας την αρχή της ίσης απόστασης στη συμφωνία οριοθέτησης με τη Βουλγαρία, θα οδηγείτο σε «δίκαιη λύση», παρόλο που η Βουλγαρία, αν και συμφώνησε με την οριοθέτηση, είχε αντίθετη άποψη επί αυτού.

ενός Διεθνούς Δικαστηρίου. Είναι απλά μια προσπάθεια της να γίνει σαφής διαφοροποίηση μεταξύ της οριοθέτησης των θαλάσσιων συνόρων της στη Μαύρη Θάλασσα και το Αιγαίο Πέλαγος.⁸¹

Τέλος, η Κυβέρνηση της Τουρκίας δεν έχει εισέτι δεχθεί την πρόταση των Ελληνικών Κυβερνήσεων, από τον Ιούλιο του 1974, να παραπέμψουν τη διαφορά της Υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Η Ελλάδα κατέχει μια ισχυρή νομική θέση, όχι μόνο στο καθεαυτό ζήτημα της Υφαλοκρηπίδας, ως αναλύθηκε πιο πριν, αλλά και στο θέμα της επέκτασης της Χ.Θ. από 6 σε 12νμ, επειδή το Δικαστήριο θα ακολουθήσει κατά πάσα πιθανότητα το πρότυπο της διαιτησίας μεταξύ της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, με την οποία χορηγήθηκε μια ζώνη 12νμ γύρω από τα νησιά της Μάγχης, ακόμη και αν το Ηνωμένο Βασίλειο διατηρούσε 3νμ χωρικά ύδατα από το 1878.⁸²

Αυτή τη θέση, και αναφαίρετο από το εθιμικό και συμβατικό δικαιοδικαίωμα της Ελλάδας, για Χ.Θ. εύρους 12νμ, θα πρέπει οι Ελληνικές Κυβερνήσεις να τη συμπεριλάβουν μαζί με την ενιαία οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ ενώπιον ενός Διεθνούς Δικαστηρίου και αυτό γιατί ακόμα και στο δυσμενέστερο, και μικρής κατά τη γνώμη του συγγραφέα του παρόντος δοκιμίου, σενάριο που ορισμένα ελληνικά νησιά του Αν. Αιγαίου, και δη το Καστελόριζο δεν θα αποκτήσουν πλήρη επήρεια σε οικονομικές ζώνες, το σίγουρο είναι ότι θα διατηρήσουν το μέγιστο εύρος των χωρικών τους υδάτων. Αν και κανείς δεν μπορεί να συνάξει το συμπέρασμα ότι μια ζώνη ΑΟΖ ή Υφαλοκρηπίδας 12νμ γύρω από τα νησιά, και δη τα πιο απομακρυσμένα, είναι ο κανόνας για τις υποθέσεις οριοθετήσεων που θα ακολουθήσουν στο μέλλον, αυτό που καθίσταται σαφές, είναι ότι η υφαλοκρηπίδα και η ΑΟΖ ενός νησιού δεν μπορεί να είναι μικρότερη από το διεθνώς αναγνωρισμένο ανώτατο όριο των χωρικών τους υδάτων.⁸³ Εάν μια ζώνη δώδεκα μιλίων δοθεί στα ελληνικά νησιά του Αν. Αιγαίου, η Υφαλοκρηπίδα της Τουρκίας θα είναι σαφώς περιορισμένη. Τότε, η Τουρκία θα λάβει μόνο περίπου το 3 με 4 τοις εκατό της συνολικής έκτασης της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου στο πλαίσιο της Σύμβασης του 1982. Ίσως, δεδομένου ότι το ICJ έχει δώσει πρόσοφατα, μέσω των τελευταίων σχετικών αποφάσεών του, έμφαση στις αρχές της ισότητας (equity) προς επίτευξη ενός δικαίου αποτελέσματος (equitable result), η μέγιστη έκταση που θα μπορούσε να λάβει η Τουρκία θα μπορούσε πιθανότατα να είναι έως 15 τοις εκατό της συνολικής έκτασης της Υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου,⁸⁴ με τη δυσμενή για τις ελληνικές θέσεις παραδοχή ότι στα ελληνικά νησιά θα αποδοθεί τουλάχιστον μια ζώνη ΑΟΖ ή Υφαλοκρηπίδας 12νμ, στο μέγιστο δηλαδή του εύρους Χ.Θ. που σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο πρέπει να έχουν.⁸⁵ Άρα, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα, η Ελλάδα οφείλει, όταν δοθεί η ευκαιρία να προσφύγει δικαστικώς, να συμπεριλάβει στην αιζέντα οριοθέτησης των οικονομικών ζωνών, το θέμα της επέκτασης

⁸¹Βλ. Συμπληρωματικά Siousiouras, P., (2009), Exclusive Economic Zone: The Delimitations in the Black Sea and Cyprus Sea Region, in the collective work of S. Perrakis, *Contemporary views in the legal and political aspects of International Organizations*, in Greek.

⁸² Booth, K., (1985), *Force and Diplomacy at Sea*, p.34.

⁸³*International Legal Materials* 19, (1979). no. 2.67.

⁸⁴Χρυσοχού Γ., και Δαλακλής, Δ. (2012), Ανακήρυξη Κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και Δίκαιο της Θάλασσας, *Ναυσίβιος Χώρα – Περιοδική Έκδοση Ναυτικών Επιστημών και Τεχνολογίας*, Volume 4/2012 (ISSN:1791-4469), Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, Πειραιάς.

⁸⁵Η δυνατότητα συνδυαστικής οριοθέτησης Υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ με ένα ενιαίο σύνορο (ενιαία οροθετική γραμμή τουλάχιστον μέχρι το όριο των 200νμ) διαφαίνεται λογική, ειδικότερα καθόσον η Σύμβαση UNCLOS του 1982 υποδεικνύει ότι η νομική βάση για δικαιοδοσία σε Υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ έως τα 200νμ δεν στηρίζεται στο «γεωλογικό κριτήριο» (geological standard) της «φυσικής προέκτασης», αλλά μόνο στη γεωμορφολογία και ειδικότερα στο κριτήριο της «γεωγραφικής γειννίας» (geographical adjacency), η οποία προσδιορίζεται ποσοτικά μόνο με το κριτήριο της απόστασης. Βλ. Αναλυτικότερα Bletcher, M. D., (1979), Equitable Delimitation of the Continental Shelf, *American Journal of International Law*, No. 73, p.60–88.

της αιγιαλίτιδας ζώνης από τα 6 στα 12νμ ως άμεσα συναφή, αναπόσπαστο και ζωτικό με αυτή την οριοθέτηση παράγοντα.

ii) Τα θέματα κυριαρχίας επί των νησιωτικών μορφωμάτων στον Περσικό-Αραβικό Κόλπο, θυμίζουν ως ένα βαθμό τους τουρκικούς ισχυρισμούς ότι η ελληνική κυριαρχία στο Αιγαίο εκτείνεται μόνο σε εκείνα τα νησιά τα οποία αναφέρονται ονομαστικά στα κείμενα των Συνθηκών με τις οποίες παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, από τα μέσα της δεκαετίας του '90 Τούρκοι αξιωματούχοι έκαναν προσπάθειες να παρερμηνεύσουν τις Διεθνείς Συνθήκες (Συνθήκη της Λωζάνης, 1923) δημιουργώντας τη θεωρία περί «γκρίζων ζωνών» βάσει της οποίας συνεχώς αμφισβητείται μια σειρά νήσων, νησίδων και βραχονησίδων στο Αιγαίο. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι το διεθνές νομικό πλαίσιο βάσει του οποίου ρυθμίστηκαν τα θέματα κυριαρχίας στην περιοχή είναι σαφές και αδιαμφισβήτητο⁸⁶.

Αναλυτικότερα, το Άρθρο 12 της Συνθήκης της Λωζάνης του 1923 προβλέπει ότι «η ληφθείσα απόφασις της 13ης Φεβρουαρίου 1914 υπό της Συνδιασκέψεως του Λονδίνου εις εκτέλεσιν των άρθρων 5 της Συνθήκης του Λονδίνου της 17,30 Μαΐου 1913 και 15 της Συνθήκης των Αθηνών της 1,14 Νοεμβρίου 1913, η κοινοποιηθείσα εις την Ελληνικήν Κυβέρνησιν τη 13 Φεβρουαρίου 1914 και αφορώσα εις την κυριαρχίαν της Ελλάδος επί των νήσων της Ανατολικής Μεσογείου, εκτός της Τιμβρου, Τενέδου και των Λαγουσών νήσων (Μαυρών) ιδία των νήσων Λήμνου, Σαμοθράκης, Μυτιλήνης, Χίου, Σάμου και Ικαρίας επικυρούται, υπό την επιφύλαξιν των διατάξεων της παρούσης Συνθήκης των συναφών προς τα υπό την κυριαρχίαν της Ιταλίας διατελούσας νήσους, περί των διαλαμβάνει το άρθρο 15. Εκτός αντιθέτου διατάξεως της παρούσης Συνθήκης, αι νήσοι, αι κείμεναι εις μικροτέραν απόστασιν των τριών μιλίων της ασιατικής ακτής, παραμένουσιν υπό την τουρκικήν κυριαρχίαν». Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 15 της Συνθήκης της Λωζάνης «η Τουρκία παραιτείται υπέρ της Ιταλίας παντός δικαιώματος και τίτλου επί των κάτωθι απαριθμουμένων νήσων, τούτέστι της Ασυπαλαίας, Ρόδου, Χάλκης, Καρπάθου, Κάσσου, Τήλου, Νισύρου, Καλύμνου, Λέρου, Πάτμου, Λειψούς, Σύμης και Κω, των κατεχομένων νυν υπό της Ιταλίας και των νησίδων των εξ αυτών εξαρτωμένων, ως και της νήσου Καστελλορίζου».

Επιπλέον, το Άρθρο 14 της Συνθήκης Ειρήνης των Παρισίων (10.12.1947) προβλέπει ότι «η Ιταλία εκχωρεί εις την Ελλάδα εν πλήρει κυριαρχία τας νήσους της Δωδεκανήσου τας κατωτέρω απαριθμουμένας, ήτοι: Ασυπάλαιαν, Ρόδον, Χάλκην, Κάρπαθον, Κάσον, Τήλον, Νισυρον, Κάλυμνον, Λέρον, Πάτμον, Λειψών, Σύμην, Κω και Καστελλορίζον, ως και τας παρακειμένας νησίδας».

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των τουρκικών αμφισβητήσεων αποτελεί το θερμό επεισόδιο που έλαβε χώρα μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας τον Ιανουάριο του 1996 σχετικά με την κυριαρχία επί των βραχονησίδων Ίμια ανατολικά της νήσου Καλύμνου. Η ελληνική κυριαρχία επί των Ίμιών προκύπτει σαφώς από διεθνή συμβατικά κείμενα, δηλαδή τη Συνθήκη της Λωζάνης του 1923, τη Συνθήκη των Παρισίων του 1947 και τις Ιταλοτουρκικές Συμφωνίες του 1932.

Συγκεκριμένα, βάσει του άρθρου 15 της Συνθήκης της Λωζάνης, τα Ίμια μαζί με όλο το Δωδεκανησιακό σύμπλεγμα περιήλθαν στην Ιταλία. Επιπλέον, από τα άρθρα 12 και 16 προκύπτει ότι η Τουρκία παραιτήθηκε κάθε κυριαρχικού δικαιώματος επί όλων των νησιών που βρίσκονται πέραν των 3 μιλίων από την ασιατική ακτή, πλην της Τιμβρου, της Τενέδου και των Λαγουσών. Συνεπώς παραιτήθηκε κάθε κυριαρχικού της δικαιώματος και επί των Ίμιών που βρίσκονται σε απόσταση 3,7 μίλια από τις τουρκικές ακτές. Η Συνθήκη της Λωζάνης είναι σαφής: τα νησιά και νησίδες εντός τριών μιλίων από τις τουρκικές ακτές παραμένουν τουρκικά πλην αντιθέτου ρητής εξαιρέσεως της ίδιας της Συνθήκης και, αντιστρόφως, η Τουρκία παραιτείται από κάθε κυριαρχικό ή άλλο δικαίωμα επί των νησιών και νησίδων που ευρίσκονται εκτός της ζώνης αυτής (και πάλι πλην ρητών εξαιρέσεων, περιπτώσεις Τιμβρου, Τενέδου, Λαγουσών). Ο διαχωρισμός αυτός είναι ξεκάθαρος και για το λόγο αυτό δεν τίθεται θέμα ανάγκης ονομαστικής αναφοράς σε όλα τα νησιά και νησίδες του Αιγαίου. Επιπλέον, η ελληνική κυριαρχία επί των Ίμιών επιβεβαιώνεται με την Ιταλοτουρκική Συμφωνία του Ιανουαρίου 1932 και του συμπληρωματικού αυτής Πρωτοκόλλου της 28 Δεκεμβρίου

⁸⁶ Χρυσοχού Γ., (2016), Το Εύρος της Αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδος και η Ελληνικότητα των Αμφισβητούμενων από την Τουρκία Νήσων του Αιγαίου, *Περιοδικό Προβληματισμοί*, Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικό Μελετών, σελ.12.

1932, βάσει των οποίων οριοθετήθηκε η χωρική θάλασσα των δύο χωρών μεταξύ Μικρασιατικής Ακτής και Δωδεκανησιακού συμπλέγματος. Αξίζει να σημειωθεί, ότι τα Ίμια περιήλθαν στην Ιταλία με τη Συνθήκη της Λωζάννης, κάτι που απλώς επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι στο σημείο 30 του συμπληρωματικού Πρωτοκόλλου αναφέρονται ως ένα από τα σημεία ιταλικής κυριαρχίας από τα οποία θα υπολογίζεται η μέση γραμμή για το διαχωρισμό των χωρικών υδάτων μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας. Τέλος, βάσει του άρθρου 14 της Συνθήκης Ειρήνης των Παρισίων του 1947, η κυριαρχία επί των Δωδεκανήσων, συμπεριλαμβανομένων των Ίμιων, περιήλθε από την Ιταλία στην Ελλάδα. Δηλαδή, η Ελλάδα διαδέχθηκε την Ιταλία ασκούσα αυτή πλέον κυριαρχία επί των Δωδεκανήσων.⁸⁷

Την προαναφερθείσα νομική επιχειρηματολογία συμπληρώνει η έμπρακτη, ειρηνική και συνεχής άσκηση κυριαρχίας επί των Ίμιων από την Ελλάδα, αδιαλείπτως από το 1947, χωρίς η Τουρκία να την αμφισβητήσει ποτέ μέχρι την κρίση 1995-96 και εντεύθεν. Προς υποστήριξη αυτού, είναι ενδεικτικοί οι κάτωθι τουρκικοί χάρτες (Σχήματα 2 και 3) οι οποίοι και επιβεβαιώνουν την αποδοχή από τουρκικής πλευράς της ελληνικότητας των Ίμιων, μέχρι και την κρίση του 1996.

Προκύπτει επομένως, ότι η μη αναγνώριση του status quo ορισμένων Ελληνικών νήσων και μικρονήσων στο Ανατολικό Αιγαίο από την Τουρκία δύναται να παραλληλιστεί με την πρακτική που ακολουθεί το Ιράν στον Περσικό- Αραβικό Κόλπο, στα πλαίσια της αναθεωρητικής πολιτικής και των δύο αυτών κρατών για την ανάδειξη τους ως περιφερειακές ηγεμονίες των αντίστοιχων περιοχών ενδιαφέροντός τους.

Εντούτοις, σε κάθε περίπτωση, χρήζει προσοχής το γεγονός ότι ο πλήρης παραλληλισμός των υποθέσεων που αναλύθηκαν στις προηγούμενες ενότητες με τις Ελληνοτουρκικές διενέξεις, δεν δύναται σαφώς επιτευχθεί καθόσον η κάθε περίπτωση διαφέρει τόσο από γεωπολιτικής απόψεως και ιστορικού πλαισίου όσο και από διεθνοδικαιικής σκοπιάς σε σχέση με το νομικό πλαίσιο, το εφαρμοστέο δίκαιο και τις σχετικές περιστάσεις που τις διέπουν.

7. Επίλογος

Είναι προφανές ότι οι διαμάχες τόσο στον Περσικό-Αραβικό Κόλπο όσο ανάμεσα στον Πορθμό του Davis θα συνεχίσουν να επικρατούν. Αδήριτη, ωστόσο, ανακύπτει η ανάγκη καθορισμού κυριαρχίας στα νησιά AbuMusa και Tunbs καθώς και στο βράχο Hans, προκειμένου να υπάρχει αντικείμενο διαπραγματεύσεως και επομένως, οριοθέτησης. Καθίσταται πρόδηλο ότι ως πρώτο βήμα εξεύρεσης λύσης είναι το διερευνητικό στάδιο των διαπραγματεύσεων και στη συνέχεια η έναρξη των διαπραγματεύσεων. Σε περίπτωση αδιεξόδου, τα κράτη θα πρέπει να αναζητήσουν τη λύση μέσω ενός Δικαστηρίου ή άλλου διαιτητικού οργάνου. Αξίζει, ωστόσο, να υπογραμμισθεί το γεγονός ότι η προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο δεν αποτελεί πανάκεια. Δύναται να λεχθεί ότι συχνά αποτελεί έναν τρόπο αποποίησης των ευθυνών από την πλευρά των πολιτικών ηγετών. Εξάλλου, δεν είναι πάντα η εγγύηση της βέλτιστης λύσης καθώς διαδραματίζονται σε μεγάλο βαθμό γεωπολιτικά παιχνίδια και προωθούνται οι γεωπολιτικές επιδιώξεις των περιφερειακών δυνάμεων.

Όπως προκύπτει από τη μελέτη και ανάλυση των προαναφερθεισών περιπτώσεων-διαμαχών, η επίλυσή τους απαιτεί μια σφαιρική προσέγγιση. Προϋπόθεση για την κατανόηση των διαμαχών που σχετίζονται με την κυριαρχία επί νήσων αποτελεί σε πρώτο στάδιο η αναγνώριση του τρόπου λειτουργίας και των εγγενών αντιφάσεων καθώς και η αποδοχή της ιδιαίτερης πολυπλοκότητας από την οποία χαρακτηρίζονται. Οι περιφερειακές δυναμικές αντανάκλονται στη μορφή και στην ένταση της πολιτικοποίησης και όπως ένας πλείστος αριθμός διαμαχών έτσι και οι διαμάχες επί νήσων αποτελούν ευκαιρία και προοπτική για συνεργασία αλλά και σύρραξη.

Εξετάζοντας τα νησιά, όχι μόνο στην περιοχή του Κόλπου αλλά και στο σύνολο της παγκόσμιας γεωπολιτικής σκακιέρας, αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι σε ένα μεγάλο αριθμό περιπτώσεων η συμβολική τους σημασία έχει υπερκεράσει της πραγματική τους αξία από άποψη πόρων και πλουτοπαραγωγικών πηγών, γεγονός που έχει οδηγήσει στην ανάδειξη και αναβίωση διαμαχών ιδιαίτερα μετά τη

⁸⁷ Ο.π., σελ.12-13.

μεταψυχροπολεμική περίοδο. Οι εν ενεργεία κανόνες και κανονισμοί του Διεθνούς Δικαίου που καθορίζουν το εσωτερικό καθεστώς αλλά και το τι μπορεί ένα κράτος να διεκδικήσει και σε ποιο βαθμό παραμένουν συγκεχυμένοι, γεγονός που επιτρέπει την παράταση μιας σειράς τακτικών που χρησιμοποιούνταν ήδη από την αποικιοκρατική περίοδο. Παράλληλα, οι εταιρείες πετρελαίου και ενέργειας παραμένουν στον ίδιο βαθμό καιροσκοπικές όσο ήταν από την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και έπειτα. Συνεπώς, ο συνδυασμός πολιτικής και ρεαλισμού είναι το στοιχείο εκείνο που ρυθμίζει τη συμπεριφορά και την έκβαση των διαμαχών για κυριαρχία επί νήσων, ενώ ο βαθμός ισορροπίας ή σφοδρότητας εξαρτάται από τις επικρατούσες περιφερειακές πολιτικές.

Τέλος, κάθε απόπειρα συσχετισμού τέτοιου είδους περιπτώσεων, στις οποίες υπεισέρχονται ζητήματα κυριαρχίας επί νήσων και συναφή θαλασσιών οριοθετήσεων, με την αντίστοιχη ελληνοτουρκική περίπτωση στο Αιγαίο, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με ιδιαίτερη προσοχή και επιφυλακτικότητα από τις ελληνικές κυβερνήσεις αναφορικά με την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής, ώστε να δύναται να αξιοποιηθεί κατάλληλα ως προς τα οφέλη που ενδεχομένως μπορεί να προσφέρει για την εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων μας, καθόσον τόσο από διεθνονομικής αλλά και από γεωπολιτικής σκοπιάς η κάθε περίπτωση είναι μοναδική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσσα

Βαμβούκος Α., (1986), *Το Σύγχρονο Δίκαιο της Θάλασσας*, Αθήνα- Κομοτηνή, Εκδ. Α. Σάκκουλας

Ελληνική Εταιρεία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, (2005), *Η σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας: εφαρμογές και εξελίξεις 20 χρόνια από την υπογραφή της*, Αθήνα- Κομοτηνή, Εκδ. Α. Σάκκουλας

Ιωάννου Κ, Στρατή Α. (1998), *Δίκαιο της Θάλασσας*, Αθήνα- Κομοτηνή, Εκδ. Α. Σάκκουλας

Ροζάκης Χ.Α, (2013), *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο*, 1^η έκδοση, Αθήνα, Εκδ. Παπαζήση

Ρούκουνας Ε., (2006), *Διεθνές Δίκαιο: Το Κράτος και το Έδαφος- το Δίκαιο της Θάλασσας*, Αθήνα, Εκδ. Α. Σάκκουλας

Σιούσουρας Π, (2015), *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Δίκαιο Θάλασσας και Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, Αθήνα, Εκδ. Ι. Σιδέρης

Σιούσουρας Π., Δαλακλής Δ., Μπαξεβάνη Π., (2013), *Αρκτική: Ένα Νέο Πεδίο Γεωπολιτικών Ζυμώσεων, Ναυτική Επιθεώρηση*, Τεύχος 585

Σιούσουρας Π., (2000), *Ελλάδα και Περίκλειστα Κράτη. Η περίπτωση της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας*, Πάντειο Πανεπιστήμιο- Τμήμα Δικαίου.

Στρατή Α., (2012), *Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες & Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη

Τσάλτας Ι.Γ., Κλάδη-Ευσταθοπούλου Μ., (2003), *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Διεθνής Πολιτική, Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση*, Τόμος Α', Αθήνα, Εκδ. Ι. Σιδέρης.

Χρυσοχού Γ., και Δαλακλής, Δ. (2012), *Ανακήρυξη Κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και Δίκαιο της Θάλασσας, Ναυσίβιος Χώρα – Περιοδική Έκδοση*

Ναυτικών Επιστημών και Τεχνολογίας, Volume 4/2012 (ISSN:1791-4469), Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, Πειραιάς

Χρυσόχου Γ., (2014), Προοπτικές Οριοθέτησης της Ελληνικής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) στο Φως των Πρόσφατων Αποφάσεων των Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων, *Ναυτική Επιθεώρηση*, Τεύχος 588

Χρυσόχου Γ., (2016), Το Εύρος της Αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδος και η Ελληνικότητα των Αμφισβητούμενων από την Τουρκία Νήσων του Αιγαίου, *Περιοδικό Προβληματισμοί*, Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικό Μελετών

Ξενόγλωσσα

Act on the Marine Areas of the Islamic Republic of Iran in the Persian Gulf and the Oman Sea, 1993

Agreement relating to the delimitation of the continental shelf between Greenland and Canada, 1973

Ahmadi K., (2008), *Islands and International Politics in the Persian Gulf*, New York, Routledge

Al- Nayhan K.S.Z., (2013), *The Three Islands, Mapping the U,A,E- Iran Dispute*, London, Rusi

Anderson E.W., (1999), 'Geopolitics: International Boundaries as Fighting Places' στο Colin S. Gray and Geoffrey Sloan (ed), *Geopolitics: Geography and Strategy*, Frank Cass Publishers, London.

Anderson E.W., (1996), 'International Boundaries and the Law: Some Considerations', *Jane's Defence Review 96. The World in Conflict*.

Askari H., (2013), *Conflicts in the Persian Gulf, Origins and Evolution*, H. Π.Α., Palgrave Macmillan

Bletcher, M. D., (1979), Equitable Delimitation of the Continental Shelf, *American Journal of International Law*, No. 73

Brown E.D., (1994), *The International Law of the Sea*, Dartmouth Publishing Co Ltd

Byers M., (2009), *Who Owns the Arctic*, Canada, Douglas & McIntyre

Chrysochou G., Siousiouras P., (2013), *Maritime Delimitation in the Context of Recent Jurisprudence and the Greek- Turkish Issues*, A38 *Journal of International Law*, Vol 2. July- September 2013

Convention on the Continental Shelf, Done at Geneva 29th April 1958, entered into force on 10th June 1964

Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone, Done at Geneva 29th April 1958, entered into force on 10th June 1964

Carnaghan M., Goody A., (2006), *Canadian Artic Sovereignty*, Library of Parliament

Churchill R.R., and Lowe A.V., (1988), *The Law of the Sea*, 2^η έκδοση, Μ. Βρετανία, Manchester University Press

Cordesman A.H., Al-Rodhan Khalid,(2006), *Gulf Military Forces in an Era of Asymmetric Wars*, ΤόμοςΑ', Connectic-London, Praeger Security International Westport

Dehghani R., (2009), *Continental Shelf Delimitation in the Persian Gulf*, The United Nations-Nippon Foundation Fellowship Programme

Henner Fürtig, (2013), *Iran and Arab Spring*, German Institute of Global and Area Studies, Paper No 241

ICJ, Case Concerning Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), Judgment , 3 February 2009

ICJ, *Press Release concerning Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*, 3 February 2009

*InternationalLegalMaterials*19, (1979). no. 2.67

Mahdi Mohammad Nia Abdolmajid Seif, (2015), *The Ideational Nature of Iranian - Saudi Interactions*, Iranian Review of Foreign Affairs, Vol. 5, No. 4

Middle East, Mining and Mineral Industry Handbook, (2015), vol 1 Strategic Information and Regulation

Peimani H., (2013), *Energy Security and Geopolitics In The Arctic Challenges and Opportunities in the 21st Century*, *World Scientific*, Energy Studies Institute, National University of Singapore, Singapore.

Proclamation 2667 of September 28 1945, Policy of the United States of America with respect to the Natural Resources of the Subsoil and Sea Bed of the Continental Shelf

Rahnema S, Behdad S., (1996), *Iran after the Revolution, Crisis on an Islamic State*, Tauris I.B., London

Rubin B., (2002), *Crises in the Contemporary Persian Gulf*, Great Britain, Frank Cass Publishers

Siousiouras, P., (2009), *Exclusive Economic Zone: The Delimitations in the Black Sea and Cyprus Sea Region*, in the collective work of S. Perrakis, *Contemporary views in the legal and political aspects of International Organizations*

Smith,R. W., (1986),*Exclusive Economic Zone Claims: An Analysis and Primary Documents*

Stevenson C., (2007), *Hans Offl: The Struggle for Hans Island and the Potential Ramifications for International Border Dispute Resolution* , *30 B.C. Int'l & Comp. L. Rev.* p. 263.

Symonides J., (1988),*Geographically disadvantaged States under the 1982 Convention on the Law of the Sea*, Recueil des cours (Hague Academy of International Law), vol. 208

Tanaka Y, (2012), *The International Law of the Sea*, Cambridge University Press

United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), Done on 10th December 1982 in Montego Bay, Jamaica, Entered into force on 16th November 1994

United Nations, *Maritime Claims*

Yoel Guzansky , (2015), *The Foreign-Policy Tools of Small Powers: Strategic Hedging in the Persian Gulf*, Middle East Policy Council

Διαδίκτυο

GulfCooperationCouncil,

διαθέσιμο στο <http://www.globalsecurity.org/military/world/gulf/gcc.htm>, (πρόσβαση: 5 Ιουνίου 2016)

International Energy Agency, *Oil Market Report 2015*, διαθέσιμο στο <https://www.iea.org/media/omrreports/tables/2015-12-11.pdf> (πρόσβαση: 4 Ιουνίου 2016)

Iran Should Recognise the UAE Islands, διαθέσιμο στο http://www.uaeinteract.com/docs/Iran_should_recognise_the_UAE_islands/49043.htm, (πρόσβαση: 21 Ιουνίου 2016)

Laurence Louër, (2011), *A Failed Uprising in Bahrain*, διαθέσιμο στο <http://www.iss.europa.eu/fr/publications/detail-page/article/a-failed-uprising-in-bahrain/> , (πρόσβαση: 3 Ιουνίου 2016)

Embassy of the United Arab Emirates, *Reliable Allies*, διαθέσιμο στο <http://www.uae-embassy.org/uae-us-relations/reliable-allies-41-years>, (πρόσβαση: 4 Ιουνίου 2016)

Us Energy Information Administration, *Arctic Oil and natural gas/ Resource basins in the Arctic Circle region*, διαθέσιμο στο <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=4650>, (πρόσβαση: 27 Ιουλίου 2016)

Why are Canada and Denmark Fighting over this Island Like Children?, διαθέσιμο στο <http://modernnotion.com/why-are-canada-and-denmark-fighting-over-this-island-like-children/>, (πρόσβαση: 1 Αυγ 2016)

Worldatlas, *Worldatlas/Hans off! Canada and Denmark's Arctic Dispute*, διαθέσιμο στο <http://www.worldatlas.com/articles/hans-island-boundary-dispute-canada-denmark-territorial-conflict.html>, (πρόσβαση: 27 Ιουλίου 2016)